

۱۴۰ نکته درباره نماز

محسن قرائتی

یکصد و چهارده نکته درباره نماز

مشخصات کتاب

سرشناسه:قرائتی، محسن، 1324 -

عنوان و نام پدیدآور:یکصد و چهارده نکته درباره نماز/ محسن قرائتی.

مشخصات نشر:تهران: ستاد اقامه نماز، 1378.

مشخصات ظاهری: 96ص

شابک:1200ریال: 964-6268-79-X ؛ 1200ریال (چاپ نوزدهم)

یادداشت:چاپ قبلی: طرح اقامه نماز، 1372.

یادداشت:چاپ نوزدهم: پاییز 1378.

یادداشت:کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع:نماز

شناسه افزوده:ستاد اقامه نماز

رده بندی کنگره:BP186/ق 4ی 8 1378

رده بندی دیویی:297/353

شماره کتابشناسی ملی:م 78-26674

ص :1

اشاره

ص :2

یکصد و چهارده نکته درباره نماز

محسن قرائتی

ص :3

بسم الله الرحمن الرحيم

ص :4

سخن ناشر

با تأسیس «مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن» در سال 75، تألیفات حجّت الاسلام والمسلمین محسن قرائتی که به صورت پراکنده توسط ناشران محترم چاپ و منتشر می گردید، جهت تصحیح و تکمیل در اختیار این مرکز واقع شد و بحمداللّه همهٔ آنها خصوصاً مجلّدات اوّلیهٔ «تفسیر نور» پس از بازبینی و ویراستاری در مسیر نشر قرار گرفت.

کتاب «یکصد و چهاده نکته درباره نماز» نیز که بارها توسط ستاد اقامه نماز به چاپ رسیده است، پس از طیّ مراحلِ بازنگری، تکمیل مطالب و پاورقی ها و ویراستاری نهایی، توسط این مرکز منتشر می گردد.

امید که خوانندگان گرامی ما را از پیشنهادات و نظرات خود بهره مند نموده و مطالب خود را به نشانی:

تهران - صندوق پستی 14185/586 ارسال نمایند.

ص:5

ص:7

ص:8

ص:9

ص:10

به اوّلین اجلاس «اقامه نماز»

بسم اللّه الرّحمن الرّحیم

تشکیل مجمعی از صاحب نظران برای «اقامه نماز» یکی از شایسته ترین و ضروری ترین کارهائی است که باید در جمهوری اسلامی صورت می گرفت. زیرا بر پاداشتن نماز، نخستین ثمره و نشانه ی حکومت صالحان است. و در رتبه ی بعد از آن است که نوبت به «زکوه» به مثابهٔ تنظیم مالی جامعه و ریشه کن کردن فقر، ونیز امر به معروف ونهی از منکر یعنی سوق دادن به نیکی ها وبازداشتن از بدی ها می رسد.

«اَلَّذِینَ إِنْ مَکَّنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ وَ آتَوُا الزَّکاهَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْکَرِ...»

اقامه نماز فقط این نیست که صالحان، خود نماز بگذارند، این چیزی نیست که بر تشکیل حکومت الهی متوقّف باشد، بلکه باید این ستون دین در جامعه، به پا داشته شود و همه کس با رازها و اشاره های آن آشنا و از برکات آن برخوردار گردد،

درخشش معنویّت و صفای ذکر الهی همهٔ آفاق جامعه را روشن و مصفّا کند و تن ها و جان ها با هم به نماز بشتابند و در پناه آن طمأنینه و استحکام یابند.

نماز، رکن اصلی دین است و باید اصلی ترین جایگاه را در زندگی مردم داشته باشد. حیات طیّبه انسان در سایهٔ حاکمیّت دین خدا، وقتی حاصل خواهد شد که انسانها دلِ خود را با یادِ خدا زنده نگهدارند و به کمک آن بتوانند با همهٔ جاذبه های شرّ و فساد مبارزه کنند و همهٔ بُت ها را بشکنند و دست تطاول همه شیطان های درونی و بُرونی را از وجود خود قطع کنند. این ذکر و حضور دائمی فقط به برکت نماز حاصل می شود. و نماز در حقیقت پشتوانهٔ مستحکم و ذخیرهٔ تمام نشدنی در مبارزه ئی است که آدمی با شیطان نفس خود که او را به پَستی و زَبونی می کشد، و شیطان های قدرت که با زَر و زُور، او را وادار به ذلّت و تسلیم می کنند، همیشه و در همه حال دارد.

هیچ وسیله ئی مستحکم تر و دائمی تر از نماز برای ارتباط میان انسان با خدا نیست، مبتدی ترین انسانها رابطهٔ خود با خدا را بوسیلهٔ نماز آغاز می کنند. برجسته ترین اولیای خدا نیز، بهشت خلوت انس خود با محبوب را در نماز می جویند. این گنجینهٔ ذکر و راز را هرگز پایانی نیست و هر که با آن بیشتر آشنا شود جلوه و درخشش بیشتری در آن می یابد.

کلمات و اذکار نماز، هر یک خلاصه ئی است که به بخشی از معارف دین اشاره می کند و بطور مکرّر و پی در پی آن را به یاد نمازگزار می آورد. نمازی که با تدبّر در معانی، و بدون سَهو و غِفلت گزارده شود، انسان را روزبروز با معارف الهی آشناتر و به آن دلبسته تر می سازد.

نورانیّت نماز، و رازها و رمزهای آن و درس هائی که در آن گنجانیده شده، و اثر آن در ساختن فرد و جامعه چندان نیست که بشود در مقالی کوتاه از آن سخن گفت بلکه چنان نیست که بیخبری چون من بتواند از اعماق آن خبری آورد.

آنچه من با قلم قاصر و معرفت ناچیز خود می گویم آن است که مردم ما و جامعۀ ما، و بخصوص جوانان ما که اکنون بار امانت سنگینی را بر دوش گرفته اند باید نماز را منبع قدرتی لایزال بدانند و در برابر جبهه ئی که امروز پیش روی ماست، ما را به تکیه گاه مستحکم ذکر خدا و امید و اعتماد به او، بیش از همیشه و بیش از همه، محتاج می سازد، و نماز آن سرچشمۀ جوشانی است که این امید و اعتماد و قدرت معنوی را به ما می بخشد.

نماز با حضور و با توجّه، نمازی که از یاد و ذکر سرشار است، نمازی که آدمی در آن با خدای خود سخن می گوید و به او دل می سپارد، نمازی که والاترین معارف اسلام را پیوسته به انسان می آموزد، چنین نمازی انسان را از پوچی و بی هدفی و ضعف

می رهاند و افق زندگی را در چشمش روشن می سازد و به او همّت و اراده و هدف می بخشد، و دلِ او را از میل به کجروی و گناه و پستی نجات می دهد. از این رو است که نماز در همهٔ حالات، حتّی در میدان نبرد و در سخت ترین آزمایش های زندگی، اولویّت خود را از دست نمی دهد.

انسان همیشه به نماز مُحتاج است، و در عرصه های خطر، محتاج تر.

حقیقت آن است که در کار معرفی نماز کوتاهی های زیادی شده است. و نتیجه آنکه نماز هنوز جایگاه شایستهٔ خود را، حتّی در نظام اسلامی ما، بدست نیاورده است. این مسئولیّت سنگین، بر دوش دانشوران و آشنایان به معارف اسلامی است که نماز را به همه بخصوص به نسل جوان بهتر بشناسانند، از کودک دبستانی تا پژوهشگر دوره های عالی، هر یک فراخور ذهن و معرفت خود، می توانند در راه شناختن نماز و رازهای آن قدم هائی بردارند، و با ناشناخته هائی آشنا شوند. حتّی عُرفای بزرگ نیز، برای سالکان وادی معرفت اسرارالصّلوه نوشته و آموخته اند، یعنی اعماق این اقیانوس همچنان ناشناخته و پیمودنی است.

در جامعه ی ما فصل مُهمّی باید در مُعرّفی نماز در همه سطوح گشوده شود. رسانه ها و بخصوص صدا و سیما با شیوه های گوناگون نماز را معرّفی و یادآوری کنند. همه جا و همیشه در

رادیو و تلویزیون، نماز در اولویّت گذاشته شود، و شُوق ایمان و عَطَشِ یادِ خدا در دلها پدید آید. در کلاس های دروسِ دینی مدارس و دانشگاهها درس نماز جایگاه خود را بازیابد. و سخنان سنجیده و افکار بلند در بازشناسی نماز، فراهم و در معرض ذهن ودل دانشجویان و دانش آموزان گذاشته شود.

فلسفه نماز و تحلیل رازها و رمزهای آن، با زبان هنر در معرض دید همگان قرار گیرد تا هر کس بقدر ظرفیّت خود از آن مُتمتّع گردد، کتاب ها و جزوه ها در سطوح مختلف و از دیدگاه های گوناگون به وسیلهٔ مُحقّقان و عالمان به سِلْکِ تحریر در آید، و مایهٔ کارهای هنری و ادبی گردد.

فَصلی نیز باید برای آسان کردن انجام نماز گشوده شود. در همهٔ مراکز عمومی، مدارس، دانشگاه ها، کارخانه ها، سربازخانه ها، فرودگاهها، ایستگاه های قطار، ادارات دولتی و امثال آن، جایگاه های مناسبی برای نماز پیش بینی شود. مساجد و نمازخانه ها پاکیزه و مرتّب و رغبت انگیز باشد. نماز در وقت فضیلت و به جماعت گزارده شود. در هر محیطی برجستگان و بزرگان آن بر دیگران پیشقدم شوند و عملاً اعتنا به نماز را به دیگران بیاموزانند و خلاصه در همه جا حرکت به سمت نماز و شتافتن به نماز محسوس باشد.

با این مقدّمات، به خواست خداوند متعال و با توجّهات وادعیه ی

زاکیه ی حضرت ولی اللّه الاعظم روحی فداه کشور و جامعهٔ ما به هدف های والای نماز نزدیک می شود و از برکات آن بهره می گیرد.

در پایان لازم می دانم از فراهم آورندگان این مجمع و همهٔ کسانی که با وقوف بر اهمیّت نماز، در راه اقامه آن تلاش می کنند، مخصوصاً از جناب حجه الاسلام آقای قرائتی که دلسوزانه و عاشقانه در این راه گام برمی دارند صمیمانه تشکّر کنم و قبول حضرت حقّ تعالی را برای این کوشش های مخلصانه مسئلت نمایم.

والسلام علیکم و رحمه اللّه

«سید علی خامنه ای»

1370/7/16

ص:16

بسم اللّه الرّحمن الرّحيم

مقدّمه مؤلّف

الحمد لله الذی جعل الصلاه قربان کل تقی و جعلها علم دینه و وجه دینه واحد ارکان دینه و الصلاه و السلام علی المصلین من اول الدهر الی آخره سیما افضلهم محمد صلی الله علیه و آله و علی اوصیائه سیما اولاهم علی بن ابیطالب الذی قتل فی حال صلوته و آخرهم المهدی الذی یصلی المسیح خلفه یوم ظهوره و السلام علی عباد الله الصالحین الذین ان مکناهم فی الارض اقاموا الصلاه.

خداوند را شکر می کنم که این پنجمین جزوه ای است که درباره نماز می نویسم. یکی در سطح کلاس های ابتدایی و یکی در سطح راهنمایی و سومی در سطح دبیرستان و چهارمی برای کسانی که حوصله بیشتری دارند. خداوند را شکر که توفیق ندای نماز را به ما داد و با همکاری همه برادران در سال هفتاد، در حدود هشتاد درصد مدارس راهنمایی و دبیرستانی کشور بدون اجبار نماز جماعت بر پا شد.

در این حرکت، مقام معظم رهبری پیام مهمّی دادند و ریاست

محترم جمهوری و هیئت وزرا و معاونان به خصوص مسئولین آموزش و پرورش و امور تربیتی و مسئولین تبلیغات و صدا و سیما و جمعی از شعرا و تجار و عدّه زیادی از طلاب و فضلا در این حرکت مقدّس که هیچ انگیزه ای جز رضای خداوند در آن نبود شرکت کردند و همکاری و استقبال خوبی از سوی نسل نو نسبت به نماز جماعت شد، بخصوص که می دیدند بعضی از ائمه محترم جمعه در طول هفته هر روز به یکی از مدارس رفته و نماز ظهر را به نحوی که با حوصله و زمان سازگار باشد اقامه کردند.

رشد و سرعت و استقبال از جماعت، پا را از مدارس که مورد نظر بود فراتر و به پادگانها کشید و نمازخانه های پادگانها پُر شد، بخصوص که می دیدند مسئولین بالای نیروهای نظامی و انتظامی عاشقانه شرکت می کنند. بعضی از وزارتخانه ها و کارخانه ها و شرکت ها هنگام اذان به جنب و جوش تازه ای افتادند و این بخاطر ایمان خود مردم و آمادگی و زمینه های قبلی و بودن انگیزه معنوی و تلاش عمومی بدون بازی های سیاسی و مشاهده آثار و برکات این کار بود. این استقبال نیاز به آگاهی هائی فراتر از چند کتاب و جزوه دارد.

در سال هفتاد، مسأله نماز در رأس گفتگوها قرار گرفت و در تمام استان ها و بسیاری از شهرستان ها سمینار نماز برگزار شد که

دست اندرکار این حرکت، آموزش و پرورش با همکاری ائمّه جمعه، و فرمانداران، استانداران و سازمان تبلیغات اسلامی و طلاب و فضلا و صدا و سیما و حمایت های مردمی بود.

یکسال گذشت ولی این حرکت می بایست از دور نیفتد. من به عنوان یک طلبه بار دیگر مشمول لطف الهی قرار گرفتم و این جزوه را که شامل صد و چهارده نکته از قرآن و حدیث درباره نماز است و جز چند نکته آن بقیه در کتاب هایم نبوده، خدمت همه عزیزان عرضه می کنم. این نکاتی است که در سال هفتاد در لابلای سخنرانی ها، و مراجعاتی که به قرآن داشته ام پیدا کرده ام، ولی در نظر دارم اگر خداوند توفیقم دهد تا هزار نکته در چند مجلّد بنویسم. ولی مگر اسرار نماز در هزار نکته تمام می شود؟!

محسن قرائتی

ص:19

ص:20

1- نماز در تمام ادیان بوده است

قبل از حضرت محمد صلی الله علیه و آله در آئین حضرت عیسی هم نماز بوده که قرآن از زبان او نقل می کند که خداوند مرا به نماز سفارش کرده است: «وَ أَوْصانِی بِالصَّلاهِ» وقبل از او موسی بوده که خداوند به او خطاب می کند: «أَقِمِ الصَّلاهَ لِذِکْرِی» و قبل از موسی پدر زن او حضرت شعیب بوده که نماز داشته است: «یا شُعَیْبُ أَ صَلاتُکَ تَأْمُرُکَ» و قبل از همه آنها ابراهیم بوده که از خداوند برای خود و ذریّه اش توفیق اقامه نماز را می خواند: «رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّیَّتِی»

و این لقمان است که به فرزندش می گوید:

«یا بُنَیَّ أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکَرِ»

پسر من نماز را بپا دار و امر به معروف و نهی از منکر کن.

جالب آن است که معمولاً در کنار نماز سفارش به زکات می شود

ولی از آنجا که نوجوان معمولاً پول ندارد، در این آیه در کنار نماز به جای زکات به امر به معروف ونهی ازمنکر سفارش شده است.

2- هیچ عبادتی به اندازه نماز تبلیغات ندارد

در هر شبانه روز پنج نماز واجب داریم ودر هرنمازی سفارش به اذان واقامه شده است. در این دو ندای آسمانی جمعاً:

بیست مرتبه «حیّ علی الصلوه»

بیست مرتبه «حیّ علی الفلاح»

بیست مرتبه «حیّ علی خیرالعمل»

و ده مرتبه «قد قامت الصّلوه» می گوئیم.

با توجّه به اینکه مراد از «فلاح» و «خیرالعمل» در اذان همان نماز است، هر مسلمانی در هر شبانه روز هفتاد مرتبه با کلمه «حیّ» به خود و دیگران، تلقین شتاب به سوی نماز می کند و برای انجام هیچ عبادتی این همه هیاهو و تشویق وارد نشده است. به خصوص که سفارش شده اذان را بلند بگوئید و با صدای زیبا بگوئید.

اذان، شکستن سکوت است، اذان، یک دوره ایدئولوژی و تفکّرات ناب اسلامی است،

اذان، سرود مذهبی است با عباراتی کوتاه و پرمحتوا،

اذان، هشدار به غافلان است، اذان، نشانهٔ باز بودن جوّ مذهبی است و اذان، نشانهٔ حیات معنوی است.

3- نماز در رأس همهٔ عبادات است

در ایام ویژه مثل شب قدر، اعیاد اسلامی، و هر شب و روزی که دارای فضلیت و ارزشی است و برای آن دعا و مراسمی مخصوص وارد شده است، مثل شب مبعث، شب میلاد پیامبر، شب جمعه، معمولاً نمازهای مخصوصی هم وارد شده است.

شاید نتوان ایّام مقدّسی را پیدا کرد که در آن برنامه نماز نباشد.

4- نماز پر تنوّع ترین عبادت است

اگر جهاد وحج چند نوع است، ولی نماز صدها نوع است.

با یک نگاه ساده به کتاب مفاتیح الجنان علاّمۀ محدّث حاج شیخ عباس قمی، می توان انواع نمازهای مستحبّی را که برای مکان و زمان های خاص وارد شده است، مرور نمود که البتّه در یک کتاب مستقل به نام «نمازهای مستحبّی» جمع آوری و عرضه گردیده است.

5- نماز و هجرت

حضرت ابراهیم می گوید:

خداوندا! ذریّه خودم را در منطقهٔ خشک و بی آب و گیاه قرار دادم، پروردگارا! برای اقامهٔ نماز. «رَبَّنا إِنِّی أَسْکَنْتُ مِنْ ذُرِّیَّتِی بِوادٍ غَیْرِ

ص:23

ذِی زَرْعٍ ، رَبَّنا لِیُقِیمُوا الصَّلاةَ»

آری، ابراهیم برای اقامه نماز به مکه آمد، تا کعبه را به عنوان قبلهٔ نمازگزاران تجدید بنا کند، و سپس مردم را به حج دعوت نمود، گویا نماز به سوی کعبه، بیش از طواف به دور کعبه، در نظر ابراهیم جلوه کرده است!

6- ترک جلسه به خاطر نماز

یکی از ادیانی که نامشان در قرآن آمده، «صابئین» هستند که به حضرت یحیی گرایش دارند وبرای ستارگان تأثیری قائلند. نماز و مراسم ویژه ای دارند و هنوز در خوزستان گروهی از آنان هستند.

این فرقه، رهبری دانشمند ولی مغرور داشتند که بارها با امام رضا علیه السلام گفتگو کرد، ولی زیر بار نمی رفت.

در یکی از جلسات، امام رضا علیه السلام استدلالی کرد که او تسلیم شد و گفت: اکنون روح من نرم شده حاضرم مکتب تو را بپذیرم، ناگهان صدای اذان بلند شد، امام رضا علیه السلام جلسه را ترک کرد، مردم گفتند: فرصت حساسی است، چنین فرصتی پیش نمی آید، امام فرمود: اوّل نماز!

او که این تعهّد را از امام دید، علاقه اش بیشتر شد. بعد از نماز

گفتگویش را تکمیل کرد و ایمان آورد.(1)

7- نماز اوّل وقت وسط جنگ

ابن عباس می دید که حضرت علی علیه السلام گاهی در وسط جنگ به آسمان نگاه می کند.

جلو آمد و پرسید: چرا به آسمان نگاه می کنید؟

حضرت فرمود: برای اینکه نماز اوّل وقت از دستم نرود.

گفت: الآن شما در حال جنگ هستید. حضرت فرمود:

از نماز اوّل وقت نباید غفلت شود، حتّی در میدان جنگ.(2)

8- آنجا که خواب از مناجات بهتر است

روزی رسول اکرم صلی الله علیه و آله نماز صبح را با جماعت خواندند، ولی دیدند امروز علی علیه السلام به مسجد نیامده است. حضرت، در خانه علی رفتند و پرسیدند چرا او در جماعت شرکت نکرده است؟!

فاطمه علیها السلام گفت: علی دیشب تا صبح مناجات داشت و صبح از خستگی نمازش را در منزل خواند.

حضرت فرمود: به او بگوئید به جای مناجات طولانی مقداری بخوابد ولی نماز جماعت صبح را از دست ندهد.

آری، خوابی که مقدّمهٔ جماعت باشد، بهتر از مناجاتی است که حال جماعت را از بین ببرد.

1- (1) بحار، ج 49، ص 175
2- (2) سفینه البحار، ج 2، ص 44

9- نماز در جلو چشم مردم نه در خفا

امام حسین علیه السلام روز دوّم محرم وارد کربلا و روز دهم شهید شد.

بنابراین مدّت اقامت حضرت هشت روز بود و مسافری که کمتر از ده روز بماند نمازش شکسته است.

نماز دو رکعتی دو دقیقه بیشتر طول نمی کشد، به خصوص در هنگام خطر، امام حسین علیه السلام نیز روز عاشورا بارها به خیمه ها رفت و آمد داشت و می توانست نماز ظهرش را در خیمه بخواند، ولی بنا داشت در معرکه بخواند. دو نفر از یارانش جلو نماز حضرت ایستادند و سی تیر را به جان خریدند، ولی نماز آشکارا برگزار شد نه در خیمه.

آری، به صحنه کشاندن نماز یک ارزش است. نباید در هتل ها، شرکت ها، پارک ها، فرودگاه ها، خیابان ها و رستوران ها، نمازخانه در گوشه باشد، بلکه باید در بهترین مکان و در جلو چشم دیگران نماز اقامه شود، زیرا هر چه از جلوۀ دین کم شود، به جلوۀ فساد اضافه خواهد شد.

اگر کاسب ها اوّل وقت کنار مغازه خود اذان بگویند، مشتریان بد حجاب، خودشان را جمع تر خواهند کرد.

10- بانی، معمار ومهندس مسجد باید اهل نمازباشد

در آیۀ هیجده سوره توبه می خوانیم: «إِنَّما يَعْمُرُ مَساجِدَ اللّهِ مَنْ

ص:26

آمَنَ بِاللّهِ وَ الْيَوْمِ الْآخِرِ وَ أَقامَ الصَّلاةَ» فقط کسانی حقّ تعمیر و آباد کردن مساجد را دارند که علاوه بر داشتن ایمان به خدا و روز جزا، اهل اقامه نماز باشند.

نااهلان حقّ تعمیر مساجد را ندارند، زیرا تعمیر مسجد یک عنوان مقدّس است.

در حدیث می خوانیم: اگر ظالمی مسجد می سازد شما به او کمک نکنید.

11- تحریم شراب و قمار به خاطر حفظ نماز است

با اینکه شراب و قمار مفاسد جسمی، روحی و اجتماعی فراوانی بدنبال دارد، امّا قرآن درباره آثار این دو می فرماید:

«وَ یَصُدَّکُمْ عَنْ ذِکْرِ اللّهِ وَ عَنِ الصَّلاهِ»1 اینها میان شما کینه ایجاد می کند و شما را از یاد خداوند و نماز باز می دارد.

در این آیه از میان دهها خطر و ضرری که شراب دارد، روی ضرر اجتماعی ومعنوی آن تکیه شده است. ضرر اجتماعی پیدا شدن کینه وضرر معنوی غفلت از یاد خدا و نماز.

12- توجّه به نماز فرزندان و ذرّیه

قرآن، دعاهای بسیاری را از حضرت ابراهیم نقل نموده است. امّا تنها در دو مورد، آن حضرت برای نسل و ذرّیه اش دعا نموده

ص:27

است، یکی رهبری امّت و دیگری اقامه نماز، که می فرماید:

«رَبِّ اجْعَلْنِی مُقِیمَ الصَّلاهِ وَ مِنْ ذُرِّیَّتِی»

پروردگارا! من و ذریّه ام را از به پا دارندگان نماز قرار ده.

جالب این است که حضرت تنها به دعا قناعت نکرد و برای رسیدن به این آرزو قیام و هجرت کرد، آوارگی هائی را به جان خرید تا نماز را به پا داشت.

13- اوّلین وظیفه حکومت اسلامی اقامه نماز است

«اَلَّذِینَ إِنْ مَکَّنّاهُمْ فِی الْأَرْضِ أَقامُوا الصَّلاهَ»

مسلمانان، آنانند که چون قدرت را بدست گیرند اوّلین کارشان اقامه نماز است.

خدا نکند فکر مدیرعامل ما فقط به سوددهی کارخانه و فکر دانشگاه ما پرورش متخصصّ وفکر دولت ما فقط تولید وتوزیع باشد، که اوّلین وظیفهٔ مسئولان حکومت اسلامی اقامه نماز است، هم با شرکت خودشان و هم با تشویق همه جانبه مردم.

14- نماز تعطیلی ندارد

«وَ أَوْصانِی بِالصَّلاهِ وَ الزَّکاهِ ما دُمْتُ حَیًّا»

هر یک از دستورات اسلامی ممکن است به دلیلی تعطیل شود.

ص:28

مثلاً جهاد برای بیمار و نابینا واجب نیست، روزه بر مریض واجب نیست، خمس و زکات و حج، بر طبقهٔ محروم واجب نیست، امّا تنها عبادتی که بر همهٔ افراد و اقشار جامعه از مرد و زن، فقیر و غنی، سالم و بیمار واجب است، نماز است که تا لحظهٔ مرگ حتّی یک روز قابل تعطیل شدن نیست. (گرچه برای زن ها در هر ماه برنامه خاصّی وجود دارد)

15- نماز همراه با مردم داری

«قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً وَ أَقِیمُوا الصَّلاهَ»

با مردم خوب سخن بگویید و نماز را به پا دارید.

با سخن و برخورد خوب می توانیم عملاً نماز را تبلیغ کنیم و بدانیم کسانی که با اخلاق و سیرهٔ پیامبر صلی الله علیه و آله مسلمان شده اند بیش از کسانی هستند که با استدلال عقلی مسلمان شده اند.

حتّی با کفّاری که انسان جدال و بحث می کند، باید به طور نیکو جدال کند، یعنی اوّل خوبی های آنان را بپذیرد و بعد نقطه نظرات خود را بیان کند.

16- نماز، اوّلین واجب بعد از ایمان به خدا

«اَلَّذِینَ یُؤْمِنُونَ بِالْغَیْبِ وَ یُقِیمُونَ الصَّلاةَ»

در ابتدای قرآن و آغاز سوره بقره، بعد از ایمان به غیب که شامل

ایمان به خداوند و معاد و فرشتگان است، اوّلین اصل عملی که مورد توجّه قرار گرفته، مسئله اقامه نماز است.

17- نماز، مقدّم بر کسب و کار

«رِجالٌ لا تُلْهِيهِمْ تِجارَةٌ وَ لا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّهِ»

قرآن از کسانی که هنگام اذان، کار و کسب را رها می کنند ستایش کرده است.

به خصوص در روز جمعه سفارش شده که معامله را رها کنید: «وَ ذَرُوا الْبَيْعَ» وپس از پایان نماز جمعه، به سراغ کار و درآمد بروید:

«فَانْتَشِرُوا فِی الْأَرْضِ وَ ابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّهِ»

رئیس جمهور شهید ایران مرحوم رجائی می فرمود: به نماز نگوئید کار دارم، به کار بگوئید نماز دارم.

18- مردم و نماز

با همهٔ اهمیّتی که نماز در نزد خداوند و اولیا دارد، امّا برخورد مردم با آن متفاوت است:

الف: عدّه ای ایمان ندارند ونماز نمی خوانند: «فَلا صَدَّقَ وَ لا صَلّی»

ب: عدّه ای مانع نماز دیگران می شوند: «أَ رَأَیْتَ الَّذِی یَنْهی عَبْداً

إِذا صَلّی»

در شأن نزول آیه آمده است که ابوجهل تصمیم گرفت هنگامی که پیامبر برای نماز به سجده می رود با لگد، گردن حضرت را در هم بشکند. مردم او را دیدند که رفت ولی منصرف شد. گفتند:

چرا چنین نکردی؟!

گفت: چون خواستم چنین کنم، خندقی از آتش دیدم که در پیش روی من شعله ور شد.(1)

ج: عدّه ای نماز را مسخره می کنند: «وَ إِذا نادَیْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ اتَّخَذُوها هُزُواً»

د: عدّه ای بی نشاط نماز می خوانند: «وَ إِذا قامُوا إِلَی الصَّلاهِ قامُوا کُسالی»

ه: عدّه ای گاهی می خوانند و گاهی نمی خوانند: «فَوَیْلٌ لِلْمُصَلِّینَ اَلَّذِینَ هُمْ عَنْ صَلاتِهِمْ ساهُونَ»

و: عدّه ای به خاطر رسیدن به دنیا، از نماز کم می گذارند: «وَ إِذا رَأَوْا تِجارَهً أَوْ لَهْواً انْفَضُّوا إِلَیْها وَ تَرَکُوکَ قائِماً» هرگاه لهو و تجارتی دیدند به سوی آن روانه شده و تو را در حالی که به خواندن خطبه نماز ایستاده ای وامی گذارند.

این آیه اشاره به ماجرائی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مشغول

1- تفسیر نمونه، ذیل آیه

خواندن خطبه های نماز جمعه بود که کاروانی تازه وارد، برای فروش اجناس خود شروع به طبل زدن کردند. مردم از پای سخن پیامبر بلند شده و به سراغ تجارت و معامله رفتند و حضرت را تنها گذاشتند.

19- نذر برای نماز

بعضی فرزند خود را نذر خدمت در مسجد می کنند. مادر مریم گفت: «نَذَرْتُ لَکَ ما فِی بَطْنِی مُحَرَّراً»

خدایا! من نذر کردم که فرزندم را برای خدمت در بیت المقدّس از هر کار معاف و آزادش کنم تا با فراغت کامل در بیت المقدّس خادم باشد. لکن همین که فرزند متولّد شد و دید دختر است، گفت: خدایا! من دختر آوردم و دختر نمی تواند مثل پسر به راحتی خادم باشد. ولی به هر حال به نذرش عمل کرد، و مریم خادم مسجد شد.

20- توجّه به نماز در خانواده

«وَ أْمُرْ أَهْلَکَ بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیْها»

اوّلین مسئولیّت انسان بعد از خودش، خانواده اوست، ولی از آنجا که همسر وفرزند انسان گاهی سرسختی نشان می دهند، انسان باید استقامت کند وبه شیوه های مختلف آنان را به سوی دین و

نماز دعوت کند، نه آنکه اگر چند بار گفت و اثر نکرد آنان را رها کند.

21- نماز در حکومت علوی

حضرت علی علیه السلام به مالک اشتر می فرماید:

«و اجعل افضل اوقاتک للصلاه»(1) بهترین وقت خودت را برای نماز قرار بده.

و بدان ارزش تمام کارهای تو تابع نماز تو است:

«واعلم انّ جمیع اعمالک تبع لصلوتک»

22- دعوت عملی به نماز

امر به معروف و دعوت به سوی حقّ، یکی از وظایف هر مسلمانی است و نماز بهترین معروف و کار نیک است.

این دعوت، هم با زبان می شود و هم با عمل. اگر چهره های بارز در صف اوّل قرار گیرند، اگر مردم هنگام رفتن به مسجد لباس خوب و بوی خوش مصرف کنند و اگر نماز، ساده و سریع برگزار شود، این خود یک تشویق عملی برای اقامه نماز است.

اگر مثل ابراهیم علیه السلام و اسماعیل علیه السلام برای نمازگزاران خانه خدا را تطهیر می کنند، پس باید بدانیم که اگر شخصیّت های مهم، مسئول اقامه نماز باشند در دعوت مردم بسیار مؤثّر است.

ص:33

1- نهج البلاغه، نامه 53

بعضی برای اقامه نماز کتک ها خوردند، مثل انقلابیون در زندان شاه و اسرا.

بعضی تیر خوردند مثل زُهیر که روزعاشورا جلو امام حسین ایستاد تا امام نمازش را بخواند.

بعضی در راه نماز شهید شدند، مثل شهدای محراب: آیه اللّه اشرفی اصفهانی، دستغیب، صدوقی، مدنی و قاضی طباطبائی.

وبعضی در حال نماز شهید شدند مثل علی بن ابیطالب علیهما السلام.

24- ترک نماز و دوزخ

در قیامت بارها میان اهل بهشت و اهل دوزخ گفتگو رخ می دهد که قرآن برخی از آنها را بیان فرموده است. در یکی از آن صحنه ها، اهل بهشت از مجرمان می پرسند: چه عاملی شما را به دوزخ روانه کرد؟ آنها چهار عامل را می شمرند، که اوّلین آنها پایبند نبودن به نماز است: «لَمْ نَکُ مِنَ الْمُصَلِّینَ»

25- نماز، کلید قبولی تمام عبادات

در اهمیّت نماز، همین بس که در روایات می خوانیم: اگر نماز، قبول شود، عبادات دیگر هم قبول می شود، ولی اگر نماز مردود

ص:34

شود، کارهای دیگر هم ردّ خواهد شد.(1)

پیوند پذیرش عبادات دیگر به قبولی نماز، نقش کلیدی آن را نشان می دهد.

مثل آنکه اگر پلیس، از شما گواهینامۀ رانندگی بخواهد، شما هر مدرک و کارت شناسایی معتبر دیگری هم ارائه دهید، پذیرفته نیست. مجوّز رانندگی، داشتن گواهینامه است، و بدون آن، تمام مدارک، بی اثر خواهد بود.

در قیامت نیز مجوّز عبور از صراط، اقامه نماز است وبدون آن هیچ عبادتی قبول نمی شود.

26- نماز، اوّلین کلام و آخرین وصیّت

در بعضی روایات می خوانیم که نماز، هم اوّلین سفارش انبیا بوده(2) و هم آخرین وصیّت اولیا.(3)

در تاریخ زندگی امام صادق آمده است که حضرت در آخرین لحظه های عمر مبارک خود چشم باز کرده و فرمود: تمام بستگانم را جمع کنید و سپس فرمود:

شفاعت ما شامل کسانی که نسبت به نماز سهل انگاری کنند نخواهد شد.(4)

1- بحار، ج 82، ص 236
2- وسائل، ج 3، ص 26
3- مستدرک، ج 1، ص 173
4- (4) بحار، ج 47، ص 2

27- نماز، وسیلۀ آزمایش خود

در حدیث می خوانیم که هر کس می خواهد بداند مقام و ارزش او نزد خداوند چگونه است، ببیند که خداوند نزد او چه مقامی دارد.(1) اگر اذان نماز نزد تو بزرگ و محترم بود، تو نیز نزد خداوند احترام داری و اگر نسبت به انجام فرمان او بی تفاوت بودی، مقام و ارزشی نزد او نداری و همچنین اگر نماز ترا از فساد و فحشا بازداشت نشانۀ تأثیر و قبولی نماز است.

28- نماز اوّلین سؤال در قیامت

در حدیث می خوانیم اوّلین چیزی که در قیامت مورد سؤال و حساب قرار می گیرد نماز است.(2)

آری، اوّلین واجب بر هر مکلّفی قبل از روزه و خمس و زکات و حج و... نماز است و طبیعی است که در قیامت نیز در اوّلین فرصت، از اوّلین تکلیف سؤال شود.

29- نماز یاد خداست

خداوند به حضرت موسی می فرماید: «أَقِمِ الصَّلاةَ لِذِكْرِی» برای یاد من نماز به پا دار.

نماز، ذکری است زبانی وقلبی، با روشی مخصوص و شیوه ای

1- بحار، ج 75، ص 199
2- (2) بحار، ج 7، ص 267

ابتکاری که اعضای بدن از موی سر تا نوک پا در آن نقش دارند.

هنگام وضو، هم روی سر را مسح می کنیم و هم روی پا را، هنگام سجده هم پیشانی بر زمین نهاده می شود هم انگشت پا، در طول نماز هم زبان ذکر او می گوید هم دل به یاد اوست.

چشم ها باید خاشع باشد، کمر در رکوع خم شود، دست ها هنگام گفتن «اللّه اکبر» بالا بیاید، گردن، صاف ودر رکوع کشیده شود، به هر حال در نماز همه اعضا به نحوی در خدمت یاد خدا هستند.

30- نماز و تشکّر

یکی از اسرار نماز، تشکّر از ولی نعمت است، قرآن می فرماید:

«اُعْبُدُوا رَبَّکُمُ الَّذِی خَلَقَکُمْ وَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ»

عبادت کنید پروردگاری را که شما و نیاکان شما را آفرید، هستی شما و همه از اوست.

در سورهٔ کوثر می خوانیم: «إِنّا أَعْطَیْناکَ الْکَوْثَرَ فَصَلِّ» ما به تو «کوثر» دادیم، خیر زیاد عطا کردیم پس نماز بخوان. یعنی به شکرانهٔ عطایای ما نماز به پا دار.

نماز بهترین نوع شکرگزاری است که شیوهٔ آن را خداوند بیان فرموده و تمام انبیا و اولیا هم آن شیوه را به کار بسته اند. نماز تشکّری است عملی، زبانی، دائمی و سازنده.

ص:37

مردم نسبت به رستاخیز و معاد، چند دسته هستند:

1 - گروهی به قیامت شک دارند: «إِنْ كُنْتُمْ فِی رَیْبٍ مِنَ الْبَعْثِ»

2 - گروهی به قیامت گمان دارند: «یَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلاقُوا اللّهِ»

3 - گروهی به قیامت یقین دارند: «وَ بِالْآخِرَهِ هُمْ یُوقِنُونَ»

4 - گروهی منکر قیامت هستند: «وَ کُنّا نُکَذِّبُ بِیَوْمِ الدِّینِ»

5 - گروهی ایمان دارند ولی فراموش می کنند: «نَسُوا یَوْمَ الْحِسابِ»

قرآن برای رفع شک استدلال کرده و از مؤمنین وگمان دارندگان ستایش کرده است و از منکران، برهان خواسته که دلیل انکار شما چیست؟ و برای گروه پنجم دائماً تذکّراتی داده که انسان فراموش نکند.

نماز، هم شک زدایی می کند و هم غفلت ها را به «یاد» تبدیل می سازد. در نماز با گفتن «مالِکِ یَوْمِ الدِّینِ» در هر شبانه روز حداقل ده بار، انسان مسئلهٔ قیامت را به خود تلقین می کند و تذکّر می دهد.

ص:38

32- نماز و راه یابی

ما در هر نماز با گفتن «اِهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ» از خداوند راه مستقیم را می خواهیم.

انسان هر لحظه فکر تازه ای دارد، دوستان و دشمنان، نزدیکان و بیگانگان، طاغوت ها و وسوسه گران وشیاطین نیز با تلقین و تشویق و تهدید و تبلیغ، برای انسان طرح هائی را دارند و برنامه ریزی هائی می کنند که انسان جز با امداد الهی هرگز نمی تواند در میان این همه راه که از هوسها مایه می گیرد، نجات یابد و راه مستقیم را بپیماید.

«اِهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِیمَ» ، را مستقیم:

راه خدا و اولیای خداست.

راهی است که از هرگونه خطا و انحراف دور است.

راهی است که ترسیم کننده آن مرا دوست دارد و نیازم را می داند.

راهی است که به بهشت منتهی می شود.

راهی است که با فطرت سالم هماهنگ است.

راهی است که اگر در آن راه بمیرم شهید محسوب می شوم.

راهی است که از عالم بالا و بالاتر از علم ماست.

راهی است که انسان در آن دچار شک وپشیمانی نمی شود.

راهی است از همۀ راه ها صاف تر، نزدیک تر و روشن تر.

ص:39

وبالاخره راه مستقیم، راه انبیا، شهدا، صالحان وصدیّقین است.

اینها نشانه های راه حقّ ومستقیم است که شناخت آن مشکل و دقیق است وحرکت وپایداری در آن نیاز به امداد الهی دارد.

33- نماز، جنگ با شیطان است

همه ما با کلمه محراب آشنا هستیم، این کلمه در قرآن نیز دربارۀ محلّ نماز زکریّا علیه السلام آمده است. «هُوَ قائِمٌ یُصَلِّی فِی الْمِحْرابِ»

محراب در لغت یعنی محلّ حرب وجنگ، پس نماز وحضور در محرابِ عبادت، قیام برای جنگ با ابلیس است.

اگر انسان هر روز چند بار در محلی قرار بگیرد که نامش محل جنگ باشد، جنگ با هوس ها و شیطان ها و طاغوت ها، القای این کلمه چه تأثیری در فرد و جامعه دارد؟

بگذریم که امروز به خاطر فرهنگ غلط، محراب ها را تزیین می کنند وگل بوته های کاشی کاری ها، صحنه را درست به عکس کرده وبه جای فرار شیطان جولانگاه او قرار داده است.

روزی پیامبر صلی الله علیه و آله به فاطمه علیها السلام فرمود:

این پرده را از جلو دید من بردار، زیرا گلِ روی این پارچه، در حال نماز توجّه مرا از بین می برد.

ولی ما امروز مبلغ سنگینی خرج می کنیم تا محراب را با انواع

کاشی تزیین کنیم. نمی دانم چرا به اسم شعائر مذهبی و هنر معماری، از متن اسلام دور می شویم؟ اسلام هر چه عمیق ولی بی آلایش معرفی شود جاذبه بیشتری خواهد داشت. ما با این همه تزیینات چند نفر را به مسجد جذب کرده ایم و اگر بودجه این تشریفات را صرف نیازهای ضروری جوانان کنیم چقدر جذب خواهیم کرد؟

«إِنَّنِی أَنَا اللّهُ لا إِلهَ إِلاّ أَنَا فَاعْبُدْنِی وَ أَقِمِ الصَّلاةَ لِذِکْرِی»

رابطهٔ نماز و توحید بسیار نزدیک است، توحید ما را به سوی نماز می کشاند و نماز روح توحید ما را زنده می کند. نماز با تکبیر آغاز می شود و در هر رکعت بعد از پایان سوره، قبل و بعد از رکوع و هر سجده و در پایان هر نماز، مستحب است اللّه اکبر بگوئیم. در ذکر رکوع و سجود، سبحان اللّه می گوئیم و در رکعت سوم وچهارم «لااله الا اللّه» می گوئیم که همه مایهٔ صیقل دادن روح توحید و جلوه دادن روح ایمان است.

35- بریدن از نماز، زمینه گرایش به مفاسد

«فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاةَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ»

پس از انبیا گروهی جانشین آنها شدند که نماز را ضایع کردند و از

شهوات پیروی نمودند.

این آیه، ابتدا ضایع شدن نماز را مطرح کرده و سپس در دام شهوات قرار گرفتن را. چون نماز ریسمان ارتباط با خداست، همین که پاره شد، افتادن در وادی تباهی حتمی است، همچون گسستن بند تسبیح، که همهٔ دانه ها در اثر آن پخش و گم می شوند.

در آیه 40 سوره حج می خوانیم:

«وَ لَوْ لا دَفْعُ اللّهِ النّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوامِعُ وَ بِيَعٌ وَ صَلَواتٌ وَ مَساجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللّهِ» اگر مؤمنان دست به اسلحه نبرند و جلو مفسدین را با قدرت و جنگ نگیرند، تمام نمازخانه ها و عبادتگاه های یهودیان و مسیحیان و مسلمانان خراب می شود.

صَوامع، جمع صُومعه، به مکان عبادت در بیرون شهر (دِیر) گفته می شود که برای زُهّاد ساخته می شد. بِیَع جمع بیعه، محل عبادت نصاری است که همان کلیسا و کِنیسه است.

صلوات، جمع صلوه، محل عبادت یهودیان است که بعضی آن را معرّب ثلوثا در زبان عبری دانسته اند و مسجد محل عبادت مسلمین است.

به هر حال باید به قیمت خون دادن، از مکان نماز و عبادات

حفاظت کرد.

37- طهارت و سلامت قلب

همان گونه که برای انجام نماز، طهارت ظاهری، در قالب وضو و غسل و تیمم، شرط است، قبول و پذیرفته شدن نماز نیز، به طهارت باطنی نیاز دارد.

بارها قرآن به پاکی دل اشاره کرده است. گاهی می فرماید: تنها قلب سلیم به درگاه خداوند راه دارد. قلبی است که در آن شک و شرک وجود نداشته باشد.

به هر حال، نماز نیز همانند قرآن کریم ظاهری دارد و باطنی و آنچه ما انجام می دهیم اگر درست باشد ظاهر نماز است که باید سکّوی پرواز به باطن آن باشد.

نمازی بر اساس معرفت و عشق.

نمازی برخاسته از اخلاص و محبّت.

نمازی با حال خشوع.

نمازی دور از غرور و عُجب و ریا.

نمازی سازنده و محرّک.

نمازی از قلبی بی هوی و بی مرض.

نمازی که پرتوی از آن را فهمیدیم و نوشتیم و گفتیم، ولی لیاقت خواندن یک رکعت آن را نویسنده در تمام عمرش پیدا نکرده است.

ص:43

38- نماز و صداقت

کسی که دیگری را دوست دارد سخن گفتن با او را هم دوست دارد. آنها که با زبان، مدّعی خداخواهی و خدادوستی اند، ولی علاقه ای به نماز ندارند در ادّعای خود صداقت ندارند. نماز ملاک و میزان مقدار تعهّدی است که انسان در اظهارات خود دارد. به همین دلیل نماز منافق همچون سایر اعمالش همراه با صداقت نیست.

علاوه بر حضور قلب و خشوع در نماز که سفارش اسلام و از علامات مؤمن است و اهمیّت آن تا آنجاست که اگر نمازی با توجّه خوانده نشود قبول نمی شود و از نماز همان مقداری مورد قبول است که با حضور قلب باشد، ولی با این همه اسلام سفارش کرده که نماز با بهترین لباس از نظر پاکی و نو بودن، همراه با عطر و وقار و آرامش انجام گیرد، تا جائی که بعضی به امام سجاد علیه السلام که به سوی مسجد می رفت، گفتند: گویا منزل عروس می روی! امام فرمود: ملاقات با خالق زیبائی ها دارم.

به خصوص زنان خوب است به هر نحو خود را برای نماز بیارایند، به این معنا که زیورهایی گرچه ساده و اندک هنگام نماز با خود داشته باشند.

ص:44

40- نماز، یک معامله پُر سود

خداوند می فرماید: «فَاذْكُرُونِی أَذْكُرْكُمْ» شما مرا یاد کنید من هم شما را یاد می کنم.

یاد ما برای خدا سودی ندارد، ولی یاد او از ما، لطفش را نصیب ما می فرماید، لغزش ما را می بخشد، دعای ما را می پذیرد، مشکل ما را حل می کند، لطف او برای ما بی نهایت ارزش دارد.

پس در نماز که یاد خدا می کنیم، کالای پرارزشی را گرفته ایم.

41- نماز و آرامش

تنها مشکلی که دنیای علم وصنعت امروز آن را حل نکرده، مشکل آرامش روحی است. هر روز آمار بیماری های روانی، و مصرف قرص اعصاب زیاد می شود. هیچ چیز به انسان آرامش نمی دهد جز یاد خدا و ایمان و انس و عشق و توکّل به او.

آری نماز یاد خداست و فقط با یاد خدا دل ها آرامش می یابد.

افرادی را می شناسیم که دارای قدرت، مال و علم هستند، امّا آرامش لازم را ندارند. در مقابل، افرادی تهیدست هستند که به خاطر ایمان به سرچشمه هستی دارای قلبی آرامند، دید و بینش و اعتقاد خاصّی دارند که حوادث تلخ و شیرین را می پذیرند و برای آنها تحلیل منطقی دارند.

ص:45

آری با یاد خداوند دل ها آرام می گیرد و بهترین یاد خدا همان نماز است، کمبود امروز بشر علم و تخصصّ نیست، بلکه دل آرام است. نه فرعون ها و ابرقدرت ها دل آرام دارند، نه قارون ها، و نه ابولهب ها، و نه منافقان چند چهره.

تنها رهبری را که ما در زمان خودمان دارای دل آرام دیدیم، حضرت امام خمینی قدس سره بود که روز 12 بهمن 57 وقتی در هواپیما نشست تا به ایران بیاید، خبرنگار از او پرسید چه احساسی دارید؟ فرمود: هیچ.

با اینکه هنوز نظام شاهنشاهی سرِ پا بود و احتمال سرنگونی هواپیما داده می شد.

در وصیّت نامه خود نیز نوشت من با قلبی آرام به سوی خدا می روم. این دل آرام از زور و پول و مقام نیست، از پیوند با خداست که بهترین نوع آن نماز است.

بعد از حدود 15 سال که مسلمانان به سوی بیت المقدّس نماز می خواندند، وقتی به دلائلی قبله به سوی کعبه تغییر کرد، سؤالی برای مسلمانان پیش آمد که نمازهای قبلی ما چه حکمی دارد؟ این مسئله را از پیامبر پرسیدند.

آیه نازل شد که نمازهای قبلی شما صحیح است و خداوند پاداش نمازهای شما را ضایع نمی کند.

ص:46

لکن آیه ای که نازل شد این بود: «وَ ما کانَ اللّهُ لِیُضِیعَ إِیمانَکُمْ» خداوند ایمان شما را ضایع نمی کند. یعنی به جای اینکه بگوید:

نمازهایتان از بین نرفته و صحیح است، می فرماید: ایمانتان ضایع نشده، که این تعبیر نشان دهنده آن است که نماز یعنی ایمان و ترک نماز یعنی ترک ایمان.

43- نماز و بزرگی خداوند

اوّلین کلمهٔ واجب در نماز «الله اکبر» است و کسی که خداوند نزدش بزرگ شد، همه چیز را کوچک خواهد دید.

کسانی که سوار هواپیما می شوند، همین طور که بالا می روند خانه های بزرگ ومحلّه ها و شهرها نزد آنان کوچک می شود و هر چه پرواز بالاتر باشد، زمین کوچک تر جلوه خواهد کرد.

کسی هم که خداوند نزد او بزرگ شود، دیگر طاغوت ها و قدرت ها و مال و مقام ها نزد او ارزش نخواهد داشت.

حضرت امیر علیه السلام در بیان صفات متّقین می فرماید:

«عظم الخالق فی اعینهم فصغر ما دون ذلک فی انفسهم»(1)

چون خداوند در چشم مؤمنین بزرگ شد، غیر او هر چه و هرکس باشد کوچک جلوه خواهد کرد. اگر دنیا نزد ما کم ارزش شد وابستگی ما به آن کم می شود و قهراً برای مال و مقام آن این

1- (2) نهج البلاغه، خطبه 193

همه جنایت و خلاف مرتکب نمی شویم.

از سخنان امام خمینی قدس سره این بود که «آمریکا هیچ غلطی نمی تواند بکند.» این یک تهدید تو خالی و شعار نیست، کسی که یک عمر باور داشته که خدا بزرگ است، آمریکا نزدش کوچک جلوه می کند و هر حادثه ای پیش او ساده است.

حضرت زینب کبری علیها السلام عصر عاشورا گفت: «ربّنا تقبّل منّا هذا القلیل» خداوندا! این اندک را از ما بپذیر.

حادثۀ کربلا و شهادت امام حسین علیه السلام بسیار بزرگ بود، ولی کسی که خدا را بزرگ ببیند آن حادثه را هم کوچک می بیند.

و در پاسخ حاکم ستمگر بنی امیّه که پرسید در کربلا چه دیدید؟ فرمود: «ما رأیت الاّ جمیلا» من جز زیبائی چیزی ندیدم.

آری در دید عارفان، تمام کارهای خداوند حکیمانه وزیباست.

44- نماز و اخلاص

در سراسر نماز، قصد قربت شرط صحیح بودن آن است، حتّی اگر حرکت یا کلمه ای از واجبات یا مستحبات نماز را برای غیر خدا انجام دهیم نماز باطل می شود و اگر مکان نماز یا زمان آن را برای غیر خدا تعیین نمائیم نماز باطل است، اگر حالتی که هنگام نماز به خود می گیریم برای غیر او باشد نماز باطل است.

بنابراین عبادت بودن نماز مربوط به آن است که انسان هیچ گونه قصد غیر خدائی نداشته باشد و این قصد قربت از لحظه ورود به

نماز تا پایان همچنان ادامه یابد.

ناگفته پیداست که انسان در لابلای آن همه زرق و برق ها و جاذبه های زیاد اگر هر روز بتواند از همه چیز دل تهی کند و ریسمان معنوی روح خود را با ذات مقدّس او گره زند و چنان با او خلوت کند که راه نفوذ غیر را بگیرد، ارزش مهمی را به دست آورده است.

ما در نماز با گفتن «إِيّاکَ نَعْبُدُ وَ إِيّاکَ نَسْتَعِينُ» به عبودیّت و بندگی خالصانه اعتراف می کنیم واین اخلاص را از خداوند می خواهیم.

45- نماز، میزان سنجش ایمان

قرآن می فرماید: «وَ إِنَّها لَکَبِیرَهٌ إِلاّ عَلَی الْخاشِعِینَ» نماز بار سنگینی است مگر برای افراد خاشع.

بنابراین هرگاه احساس کردیم نماز برای ما سنگین است باید بفهمیم روح خشوع نسبت به پروردگارمان نداریم و رفتن خشوع زمینه بی تفاوتی و کبر است.

امام سجّاد علیه السلام در دعای سحر ماه رمضان که نامش دعای ابوحمزه ثمالی است، در ضمن مناجات های خود فلسفهٔ سنگینی نماز را تحلیل می کند و می گوید:

خدایا! چرا هنگام نماز نشاط ندارم؟

شاید مرا از درگاه خود رانده ای!

شاید بخاطر یاوه گوئی ها توفیقم کم شده!

شاید مرا صادق نمی دانی!

شاید رفیق بد در من اثر گذاشته و...

به هر حال سنگینی نماز علامت خطر است.

46- نماز، درگاه لطف خدا

افراد دیگر غیر از خداوند، یا لطفی ندارند یا لطفشان ناچیز و محدود است، یا لطف خود را به دیگران نمی رسانند و یا با هزار منّت ذرّه ای محبّت دارند و اگر لطفی کنند از بهره خودشان کم می شود. امّا خداوند:

1 - لطفش بی نهایت است.

2 - باب لطف او همیشه به روی همه باز است.

3 - دعوت به ورود هم کرده است.

4 - از ورود دیگران در مدار لطفش شاد می شود.

5 - مردم را بدون هدیه و رشوه و با دست خالی می پذیرد.

6 - رابطه با او و بهره گیری از الطاف او نه زمان می خواهد نه زمین، نه واسطه می خواهد، نه رابطه و نه هیچ شرطی دیگر، فقط صداقت قلبی کافی است. صادقانه به لغزش خود اقرار کنیم و به درگاه او رو آوریم.

ص:50

47- نماز، تکراری نیست، تعمیق است

بر خلاف تصوّر بعضی که نماز را تکرار می دانند، نماز نردبان ترقی است که هر چه بیشتر با حضور قلب خوانده شود بالاتر می روی، گرچه در ظاهر رکوع و سجودها تکرار می شود ولی در حقیقت همانند پلّه های نردبانی است که موجب بالا رفتن معرفت و ایمان انسان می شود.

به تعبیر دیگر این اعمال به ظاهر تکراری، همانند کلنگی است که برای حفر چاه می زنند، کلنگ زدن در ظاهر تکراری است، امّا در واقع هر کلنگی که می زنید به عمق بیشتری می روید ویک قدم به آب نزدیک تر می شوید. به هر حال، ظاهر نماز تکراری است، امّا در واقع عمق بخشیدن و پرواز است.

48- نماز و طبیعت

نماز تنها یک توجّه قلبی نیست، بلکه عملی است همراه با مردم و با بهره گیری از طبیعت. باید به آسمان نگاه کرد تا وقت نماز را شناخت، به ستارگان نگریست تا قبله را شناخت، به آب توجّه کرد تا پاک و مطلق و حلال و تمیز باشد، به خاک دقّت کرد تا برای سجده و تیمم شرائط لازم را داشته باشد.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله سحرها به آسمان و ستارگان نگاه می کرد و فکر می کرد و می گفت: «رَبَّنا ما خَلَقْتَ هذا باطِلاً» پروردگارا! اینها را

بیهوده خلق نکردی. آنگاه به نمازشب می ایستاد.

فکر در طبیعت یکی از راه های خداشناسی است.

البتّه توجّه به طبیعت صحیح است نه غرق شدن در طبیعت.

طبیعت، آیه و علامت و فلش برای عبور است نه توقفگاه و غرقاب، آب دریا برای آن است که کشتی روی آن برود، نه آنکه آب توی کشتی وارد شود و همه را غرق کند. خورشید برای آن است که انسان از نورش بهره گیرد نه آنکه به نورش خیره گردد و کور شود.

49- نماز و ادب

در اسلام به ما سفارش شده که در نماز با ادب بایستیم، دست ها روی ران ها، بدن آرام، نگاه ها به محل سجده، لباس ها نو و تمیز، همراه با بوی خوش و معطّر. اگر با جماعت هستیم از سایرین جلو و عقب نیفتیم و خود را هماهنگ دیگران و مردم کنیم، مقام امام را نگهداریم، قبل از او کاری انجام ندهیم، به رکوع یا سجود نرویم و بهتر است حتّی قبل از کلام امام، ذکر نماز را به زبان جاری نکنیم. مجموعه این دستورالعمل ها روحیه ادب و اطاعت را در انسان تقویت می کند، آن هم ادبی بر اساس ارزش هایی چون: شناخت، محبّت، تواضع و ادب در برابر کسی که اهلیّت دارد، نه تملّق و نه خودباختگی.

در حدیث است: کسی که سجده نماز را با سرعت انجام می داد

حضرت رسول صلی الله علیه و آله فرمود: گویا کلاغی نوک به زمین می زند.(1)

50- نماز و زنده کردن ارزشها

از مهم ترین ارزشهای اسلامی، عدالت ورزی و عدالت گستری است. در نماز نیز عدالت و محبوبیّت اجتماعی دو شرط مهم برای امام جماعت است.

اگر مردم امامت شخصی را قلباً قبول نداشته باشند، ولی او خودش را همچنان امام جماعت قرار بدهد نمازش قبول نیست.

همچنین برای کسانی که در صف اوّل نماز قرار می گیرند، صفات وکمالاتی مطرح شده که این صفات خود یک نوع زنده کردن ارزش های معنوی است. یعنی در جامعه هرگروه که به عدالت و تقوی نزدیک ترند باید جلوتر ومحترم تر باشند.

51- ندای نماز از گهواره تا گور

هنگام تولّد نوزاد، اذان گفتن در گوش او سفارش شده و نیز هنگام دفن مرده نماز واجب شده است، هیچ عبادتی از لحظهٔ تولّد تا لحظهٔ مرگ، این چنین ملازم انسان نیست.

قرآن می فرماید: «وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ» از شکیبائی و

1- (1)وسائل، ج 3، ص 25

نماز کمک بگیرید.

در حدیث می خوانیم: که هرگاه حضرت محمّد صلی الله علیه و آله و حضرت علی علیه السلام گرفتار مشکلات می شدند به نماز می ایستادند.

53- آموزش نماز مسئولیّت والدین است

تعلیم نماز در روایات از وظایف مهمّ والدین است. والدین باید فرزندان خود را از سه سالگی با بیان کلماتی از قبیل «لااله الا اللّه» آشنا کنند و کم کم او را آماده نماز نمایند.

خداوند به پیامبر می فرماید: «وَ أْمُرْ أَهْلَکَ بِالصَّلاهِ وَ اصْطَبِرْ عَلَیْها» به اهل خود فرمان نماز بده وپشتکار داشته باش.

قرآن در ستایش حضرت ابراهیم می فرماید: «وَ کانَ یَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلاهِ» او اهل خود را به نماز فرمان می داد.

لقمان هم به فرزندش سفارش نماز می کرد: «یا بُنَیَّ أَقِمِ الصَّلاهَ»3

54- عواقب اعراض از یاد خدا و نماز

نماز ذکر خداست وکسی که از ذکر خداوند اعراض کند زندگی نکبت باری دارد: «مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِی فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً»

ممکن است بگوئید بسیاری اهل نماز نیستند ولی زندگی خوبی

ص:54

دارند، ولی باید به درون آنها سری زد تا ببینیم آیا صفا وآرامش لازم را دارند یا نه؟ در مشکلاتی که برای آنها پیش می آید چقدر دستپاچه می شوند و خودشان را می بازند؟ باقی انسان ها را با چه دیدی می نگرند؟ تقوی و عدالت چه جایگاهی نزدشان دارد؟ روحشان به چه چیز وابسته است؟ به آینده خود چقدر اطمینان دارند؟ اضطراب وهیجان های روانی، تزلزل خانوادگی، ضعف اعصاب، بدگمانی، احساس غربت و تنهایی از درون، فساد و فحشا، آمار جنایت، فرار فرزندان از خانه، بالا بودن آمار طلاق، خودباختگی، ترس و... در جامعه بی نماز بیشتر است یا با نماز؟

55- نماز و توکّل

در نماز بارها آیه مبارکه «بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ» را بر زبان جاری و به خود تلقین می کنیم.

حرف «باء» در بسم اللّه رمز استمداد و توکّل است،

با یاد او شروع کردن نشانهٔ آن است که تنها از قدرت او کمک بگیریم و به او توکّل کنیم.

یاد او نشانه مهر او و عشق به اوست.

انسان در نماز خداوندی را حمد و سپاس می کند که خالق تمام هستی است. سرچشمۀ تمام رحمت ها و برکات است. مالک روز قیامت است.

ص:55

کسی که حمد و ثنای خود را نثار این وجود مقدّس با این خصوصیات می کند هرگز حاضر نیست برای هر چیز پست و جزئی و در برابر هر قدرت ناچیزی ستایش کند.

زبانی که ثناگوی خالق هستی شد، دیگر تن به ثناگویی هر نالایقی نمی دهد. فراموش نکنیم که امام حسین علیه السلام فرمود:

کسی که وصل به پیامبر صلی الله علیه و آله باشد و از دامن زهرا علیها السلام برخاسته باشد، بیعت یزید را نخواهد پذیرفت.

آری... ستایش او نه دیگران،

ثنای او نه طاغوت ها،

ثنای او برای رَبِّ الْعالَمِینَ بودنش،

اَلرَّحْمنِ الرَّحِیمِ بودنش،

مالِکِ یَوْمِ الدِّینِ بودنش،

دیگران چه و که هستند و چه قدرتی دارند که من ثناگوی آنها باشم؟ به خصوص که مسلمان می داند اگر ظالمی ستایش شود عرش خداوند به لرزه در می آید.

بنابراین ثنای او، آنچنان روح بزرگی به ما می دهد که دیگر حاضر به ثنای دیگران نمی شویم و این روح بزرگ را از نماز و حمد می توان تحصیل کرد.

حیف که ما با توجّه نماز نخواندیم و مزه نماز را نچشیدیم.

ص:56

57- نماز و الگوپذیری

در نماز با گفتن «صِراطَ الَّذِینَ أَنْعَمْتَ عَلَیْهِمْ» از خداوند می خواهیم که الگوی ما را کسانی قرار بده که مورد لطف تو هستند، تو را شناختند و به تو عشق ورزیدند، در راه تو گام برداشته و استقامت کردند و از تو جدا نشدند.

بر اساس آیۀ 69 سوره نساء کسانی که خداوند به آنها نعمت داده، عبارتند از: انبیا و شهدا و صدیّقین و صالحان.

آری نعمت واقعی همان ایمان و ارتباط با خداوند و گام در راه رضای او برداشتن و در راه او فدا شدن است. نعمت های مادّی نصیب حیوانات هم می شود «مَتاعاً لَکُمْ وَ لِأَنْعامِکُمْ»1 مقام معنوی است که به انسان ارزش می دهد.

58- نماز همراه با آگاهی

قرآن درباره تسبیح ونماز ساکنان آسمان ها وپرندگان می فرماید:

«كُلٌّ قَدْ عَلِمَ صَلاتَهُ وَ تَسْبِيحَهُ» نماز آنها آگاهانه است.

ولی در جای دیگر خطاب به انسان ها می فرماید:

«لا تَقْرَبُوا الصَّلاةَ وَ أَنْتُمْ سُكارى حَتّى تَعْلَمُوا ما تَقُولُونَ» در حال مستی نماز نخوانید تا بدانید چه می گوئید.

ص:57

به همین دلیل در روایات آمده است:

عبادت عالم از عابد بهتر است.

در اسلام به تجّار سفارش شده: «الفقه ثم المَتجَر»(1) اوّل مسائل حلال و حرام را فرا گیرید بعد به سراغ تجارت بروید. در آموزش نماز هم باید سعی کنیم اسرار نماز را به نسل نو تعلیم دهیم تا آگاهانه برای نماز قیام کنند.

دستورات اسلام از یکدیگر جدا نیست ولذا قرآن می فرماید:

«لا تُصَلِّ عَلی أَحَدٍ مِنْهُمْ ماتَ أَبَداً وَ لا تَقُمْ عَلی قَبْرِهِ» به جنازۀ فراریان از جبهه نماز نخوانید:

فراموش نمی کنم در ایّام دفاع مقدّس، جوانی وصیّت کرد که اگر من شهید شدم مرا دفن نکنید مگر آن دو دسته ای که با هم قهرند، آشتی کنند و این جوان از خون مقدّس خودش به نفع اصلاح ذات البین استفاده کرد، در حالی که می توانست بگوید اگر شهید شدم راضی نیستم فلان شخص یا گروه به تشییع جنازه من بیاید و بدینوسیله آتش فتنه را بیشتر و کینه ها را عمیق تر نماید.

ص:58

1- (1). بحار، ج 103، ص 117

60- نماز و نیاز

آنجا که کار و تلاش بیشتر است نیاز به نماز بیشتر است. انسان معمولاً در شب ها خواب است و فعّالیتی ندارد، از این رو از عشاء تا صبح نمازی واجب نیست ولی نیاز معنوی انسان در روز بیشتر است.

هوس ها، طاغوت ها، جلوه ها، حیله ها و تمام پرتگاه ها در روز جلوه دیگری دارند و لذا اوّل روز و آخر روز باید نماز خوانده شود وبرای وسط روز سفارش ویژه آمده است:

«أَقِمِ الصَّلاةَ طَرَفَيِ النَّهارِ»

دو طرف روز (صبح و شب) نماز به پا دار.

«حافِظُوا عَلَى الصَّلَواتِ وَ الصَّلاةِ الْوُسْطى»

نسبت به تمام نمازها به خصوص نماز ظهر حفاظت کنید. و مثل منافقین گرمی هوا را بهانهٔ ترک جماعت قرار ندهید.

و از آنجا که روزهای جمعه و عید ایّام فراغت است و معمولاً فساد در ایّام فراغت بیشتر به سراغ انسان می آید، سفارش به نماز جمعه و نماز عید شده است.

شاید بخاطر لطافت و ظرافت بیشتری که روح دختر دارد و غبار و فساد در روح های لطیف زودتر منعکس می شود، نماز دختران از 9 سالگی شروع می شود.

ص:59

و هرگاه مشکل اضافه ای برای انسان پیش آمد سفارش به نماز بیشتری شده است. «وَ اسْتَعِینُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ»

به هرحال شاید بتوان گفت برنامه ریزی نماز مناسبت کامل با نیازها وزمان ها و ظرافت های روحی وروانی دارد. (واللّه العالم)

61- نماز، سدّی محکم در برابر گناه

هرجا نماز پایگاه داشت شیطان بساط خود را جمع می کند و هرکجا رشتهٔ نماز پاره شد همهٔ کمالات متفرق می شود.

قرآن می فرماید: «إِنَّ الصَّلاةَ تَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكَرِ»1 قطعاً نماز از فحشا و منکر جلوگیری می کند.

نمازگزار نمی تواند سست باشد،

لباس و مکانش حرام باشد،

بدنش ناپاک و لقمه اش آلوده باشد،

او بخاطر صحیح بودن نمازش مجبور است یک سری مراقبت هائی از خود داشته باشد،

ارتباط با خداوند روح قدسی به انسان می دهد که از ارتکاب آلودگی ها شرم دارد.

کجا دیده اید کسی از مسجد به قمارخانه یا مراکز فساد برود؟

کجا دیده اید کسی از خانه خدا بیرون آید و برای دزدی پا به خانه

مردم گذارد؟

وبر عکس اگر نماز ضایع شود هر گونه فساد و پیروی از انواع شهوات پیدا می شود.

قرآن می فرماید: «فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضاعُوا الصَّلاةَ وَ اتَّبَعُوا الشَّهَواتِ»

62- نماز محور زمان بندی ها

در آیه 58 سوره نور قرآن به نونهالانی که هنوز به تکلیف نرسیده اند می فرماید: هرگاه خواستید وارد اتاق والدین شوید، در سه وقت با اجازه وارد شوید: اوّل: قبل از نماز صبح، دوّم: بعد از نماز عشا وسوّم: هنگام ظهر که انسان معمولاً لباس های خود را برای استراحت در می آورد.

در این آیه زمان بندی اجازه فرزندان، براساس نماز صبح و عشاء شده است.

چه زیباست ساعات جلسات ما نیز چنین باشد، مثلاً ملاقات ما بعد از نماز مغرب یا عشا یاقبل از نماز ظهر، تا با تکرار زمان، فرهنگ نماز را در جامعه شایع تر سازیم.

ص:61

63- نماز، وسیلۀ محو گناهان

قرآن، در کنار فرمان نماز، می فرماید:

«إِنَّ الْحَسَناتِ یُذْهِبْنَ السَّیِّئاتِ»

همانا کارهای نیک، گناهان را محو می کند و از بین می برد.

حضرت علی علیه السلام می فرماید: اگر بعد از گناه، دو رکعت نماز خوانده و از خداوند، عافیت درخواست شود، اثر آن گناه محو می شود.(1)

از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نیز روایت شده است: گناهانی که میان دو نماز واقع می شود، مورد عفو قرار می گیرد.(2)

آری گناه که در اثر غفلت از یاد خدا سر می زند، با نماز و عبادت که مایۀ انس و ارتباط با خداوند است، زدوده می شود و مغفرت، جای معصیت را می گیرد.

64- نماز و شیوهٔ آموزش گام به گام

شیوهٔ تدریجی در آموزش وتربیت، شیوه ای است که در اسلام به ویژه در عبادات، مورد توجّه بوده است.

روایات تربیتی اسلام دستور می دهد: کودک را سه سال آزاد بگذار، پس از سه سال، جمله «لا اله الا الله» را به او تعلیم بده.

وقتی که سه سال و هفت ماه و بیست روز شد، دوّمین جمله ای

1- (2) نهج البلاغه، حکمت 299
2- (3) شرح ابن ابی الحدید، ج 10 ص 206

که می آموزی «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّهِ» باشد.

وقتی چهار سال تمام شد، صلوات بر پیامبر آموزش داده شود.

در پنج سالگی، که کودک قدرت تشخیص دست راست و چپ را یافت، او را رو به قبله قرار ده و به او سجده بیاموز.

در سال ششم، نماز و رکوع و سجود را آموزش بده.

در سال هفتم، شستن دست و صورت را به او بیاموز.

و در سال نهم، مسألهٔ نماز را جدّی گرفته و اگر سرکشی کرد، با او برخورد تنبیه آمیز داشته باش.(1)

بهترین چیزی که سجده بر آن سفارش شده، خاک کربلا و تربت امام حسین علیه السلام است. امام صادق علیه السلام هنگام سجده پیشانی مقدّسش را بر خاک کربلا می گذاشت. برای همراه داشتن تسبیح تربت امام حسین نیز روایاتی وارد شده است تا آنجا که همراه داشتن آن مثل گفتن سبحان اللّه است و سجده بر مهر آن سبب کنار رفتن پرده ها و قرب بیشتر به ذات مقدّس خداوند است.(2)

در هر دو رکعت نماز، یک تشهد می خوانیم که در آن به یگانگی خداوند و رسالت حضرت محمّد صلی الله علیه و آله اقرار می کنیم.

ص:63

1- (1)وسائل، ج 15 ص 193
2- (2) وسائل، ج 3 ص 608

هر روز در پنج وقت این اقرار و اعتراف به توحید و نبوّت لازم است تا انسان راه را گم نکند، مکتب و صاحب آن را فراموش نکند، بر او صلوات بفرستد و در این اقرار و صلوات در ردیف خداوند و فرشتگان قرار بگیرد. زیرا قرآن می فرماید: «إِنَّ اللّهَ وَ مَلائِکَتَهُ یُصَلُّونَ عَلَی النَّبِیِّ»خدا و ملائکه بر پیامبرش صلوات می فرستند، پس چرا ما نفرستیم؟ مگر او ما را نجات نداد؟ سلام بر پیامبر اسلام که ما را نجات داد.

67- نماز، روح انسان را بیمه می کند

در سوره معارج می خوانیم: «إِذا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً وَ إِذا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعاً إِلاَّ الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَلى صَلاتِهِمْ دائِمُونَ»

انسان در برابر تلخی ها و شرور بی صبر است و در برابر لذّت ها و خوبی ها تنگ نظر و بخیل، مگر نمازگزارانی که نسبت به انجام آن همیشه مراقبند.

آری ارتباط دائمی با قدرت بی نهایت، به انسان قدرت می دهد، روحیّهٔ توکّل را بالا برده و انسان را موجودی شکست ناپذیر می سازد.

ناگفته پیداست که این آثار برای نماز پیوسته و همراه با توجّه است، نه نمازهای غافلانه و موسمی.

ص:64

68- نماز و سلام

هر مسلمان در هر کجای زمین که هست هر روز پنج بار باید به تمام همفکرانش سلام کند «السلام علینا و علی عباد الله الصالحین» سلام بر بندگان صالح خدا،

سلام بر سرمایه داران هرگز،

سلام بر قدرتمندان هرگز،

سلام فقط بر عباد صالح خدا.

سلام بر طرفداران مکتب حقّ «عباد اللّه الصالحین»

سیاست خارجی ما را در نماز، یکی «غَیْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَیْهِمْ» تعیین می کند ویکی «السلام علینا و علی عباد اللّه الصالحین»

آری کسی که هر روز به بندگان خدا سلام کند، با آنها حیله نمی زند، خیانت نمی کند، کلاه سرشان نمی گذارد.

69- نماز و مردم

اصل در نماز، به جماعت خواندن است.

در نمازجماعت، با مردم، در مردم و از مردم بودن مطرح است، در کنار مردم بدون هیچ گونه امتیاز، از هر نژاد و اقلیم و در هر شرایط اقتصادی.

نمازجماعت بدون امام نمی شود، چنانکه جامعه بدون رهبر نمی شود. امام برای همۀ مردم به طور یکسان امام است، نه

ص:65

برای گروه خاص. فقیر و غنی و زشت و زیبا در کنار هم قرار می گیرند، باید امتیازات پوچ با نماز جماعت از جامعه حذف شود، اگر امام در نماز اشتباه کرد مردم به او هشدار می دهند، یعنی در نظام اسلامی امام وامّت باید مراقب یکدیگر باشند.

امام جماعت باید مراعات ضعیف ترین مردم را بکند و نماز را طول ندهد و این خود درسی است که مسئولین باید در برنامه ریزی ها و حرکت ها توجّه به همه اقشار داشته باشند. در نماز جماعت مردم نباید از امام جلو بیفتند و این درس دیگری است که نشانه نظام و ادب می باشد. اگر از امام جماعت گناه بزرگی سر زد و مردم فهمیدند، باید کنار رود. یعنی مردم و جامعه را نباید بدست فاسق سپرد.

در نمازجماعت همه با هم به خاک افتاده و سجده می کنیم آری باید همه با هم باشیم.

در نماز جماعت همهٔ مردم می توانند با کسب علم و تقوی و محبوبیّت امام شوند، پیشنمازی ارث کسی نیست، هر کسی در کمالات برتر شد در جامعه آقاست.

امروزه در دنیا دولت ها با صرف بودجه های سرسام آوری برای امر اطلاع رسانی به جامعه کوشش می کنند.

در اسلام طرح نمازجماعت و حضور مردم در صحنه، آن هم در

ص:66

خانهٔ خداوند و با وضو، بهترین فرصت برای آشنایی مردم با یکدیگر و آشنایی با توطئه های دشمنان و پیش بینی راه حل ها برای خنثی کردن آن و شنیدن آخرین اخبار و گرفتن تحلیل درست از زبان امام جماعت با سواد و با تقوی و احوالپرسی از یکدیگر و تفقّد از محرومین جامعه و یاد گذشتگانی که در مسجد بوده اند و حضور و غیاب ساده و بی تشریفات و دعای دسته جمعی برای حلّ مشکلات و استمداد از خداوند است.

71- نماز و رهبری

نماز جماعت همانند هر اجتماع دیگر نیاز به رهبر و امام دارد. در انتخاب امام جماعت مردم باید توجّه به کمالات، علم، تقوی، لیاقت ها و اهلیّت ها داشته باشند و این خود تمرینی است که در جامعه زیر بار هر رهبری نروند.

امام جماعت واسطه میان مردم و خداست و انسان نباید فاسق را واسطه قرار دهد.

افرادی که در گناه و فساد غوطه ورند چگونه می توانند مرا با نمازی آشنا کنند که از فحشا ومنکر جلوگیری کند؟ آری امامِ جماعت باید انسان وارسته، با کمال، با سواد و با تقوی باشد.

مگر نه این است که امام من، رابط من با خداست؟ به هر ریسمانی که نمی توان چنگ زد و با هر نردبانی که نمی توان بالا رفت.

ص:67

آری انتخاب امام جماعت مردم را هر روز به فکر امامت و رهبری می اندازد.

اگر رهبری برای چند نفر در مسجد شایستگی هایی لازم دارد پس رهبری امت و جامعه شایستگی بیشتری می خواهد، به همین دلیل سفارش شده پشت سر کسی نماز بخوانید که به ایمان و عدالت او اطمینان دارید.

همین که پشت سر شخصی به عنوان امام جماعت نماز خواندید قهراً آن امام بیش از دیگران مراعات رفتار خود را بکند. آری کسی که خود را امام دیگران قرار می دهد باید قبل از دیگران به اصلاح خود بپردازد و بدین وسیله بر پایی نماز جماعت ها وسیله ای برای اصلاح افراد می شود.

72- نماز و تحرّک

اسلام از مردم تحرک و هیجان معنوی می خواهد، شعار «عجّلوا بالصلوه» و «فَاسْعَوْا إِلی ذِکْرِ اللّهِ»1 یعنی باید هنگام نماز با صدای مقدّس اذان در جامعه مسلمین، تحرّک و تصمیم خاصی را به وجود آورد، باید کارها تعطیل، تفرق ها تبدیل به وحدت، غفلت ها تبدیل به ذکر و یاد خدا شود.

مؤمن واقعی کسی است که هرگاه یاد خدا شد دل او تکان

بخورد. مثال کسی که صدای اذان را بشنود و بی توجّه باشد، مثال کودکی است که صدای پدر را بشنود و اعتنا نکند.

73- نماز و نظم

در زمان بندی اوقات نماز، در منظم بودن صف های نماز جماعت، در با هم سجده رفتن، با هم نشستن، با هم قیام کردن، با هم سکوت کردن، با هم دعا کردن، جلو عقب نیفتادن، قبل از وقت نماز نخواندن و نماز را به خارج از وقت نسپردن، در همه اینها سیمای نظم را مشاهده می کنیم.

74- نماز و جهت گیری

نمازگزار باید رو به قبله بایستد و جهت و خطّ خود را روشن کند، البتّه قبله و جهت او را باید خداوند تعیین کند، نه خودش و نه طاغوت ها.

قبله، رمز شناسائی مسلمین از دیگران است از این جهت به مسلمین «اهل قبله» می گویند، مسلمانان با هر سلیقه و تفکّر و از هر نسل و نژادی، باید جهت واحدی داشته باشند.

اگر مال و مقام هر لحظه دل ما را به سوئی می کشد، هنگام نماز باید دل از همه بکنیم، کسی که جسم خود را رو به خانه خدا کرد آمادگی آن را پیدا می کند که قلب و روح خود را متوجّه صاحب خانه کند.

ص:69

قبلۀ ما کعبه است، اوّلین خانه ای که برای مردم و عبادت بنا شد.

خانه ای که همه انبیا دورش طواف کرده اند،

خانه ای که ابراهیم پایه هایش را بالا برده و اسماعیل در کنارش به کارگری پرداخته است،

خانه ای که برای همه مردم و برای همیشه درهایش باز است و هیچ کسی در آنجا حقّ تعرّض ندارد. برای همۀ مردم مقدّس و از ملک هر کس آزاد است.

75- نماز و نظافت

اوّلین واجب هر مسلمان به هنگام صبح و برخاستن از خواب، وضو گرفتن و شستن دست و صورت است و این عمل که در طول روز برای هر نماز تکرار می شود، مایۀ نظافت و شادابی نمازگزار می گردد.

نمازگزار باید لباس و بدنش پاک باشد، اگر ذرّه ای آلودگی و نجاست به بدن یا لباس او باشد، نمازش باطل است. (غیر از بعضی موارد استثنایی)

نمازگزاری که می داند هر رکعت نماز با مسواک، برابر با هفتاد رکعت است مسواک را ترک نمی کند.

نمازگزاری که می داند با حال جنابت نمازش باطل است، به فکر غسل می افتد و غسل او را به فکر ساختن حمّام می اندازد و وجود حمام رابطه او را با شستشو زیاد می کند.

ص:70

76- نماز و وقف

فکر و فرهنگ نماز، مسألۀ مسجدسازی وقرار دادن موقوفات برای آن را در جامعه به وجود می آورد. صدها هزار قطعه زمین و مغازه و مزرعه در طول تاریخ وقف مساجد شده که این خود یک صدقۀ دائمی و یک حرکت الهی و خدمت اجتماعی است که در شعاع نماز و مسجد نصیب مردم می شود.

وقف چراغی است که انسان برای فردای خویش می فرستد، وقف نشانۀ تداوم مالکیّت انسان بعد از مرگ است، وقف نشانۀ عشق به مکتب و مردم است.

77- نماز و انتخاب دوست

در حدیث است: یکی از برکات مسجد و نماز، پیدا کردن دوست خوب است.(1)

انسان در زندگی اجتماعی خود نیاز به دوست دارد و نقش مثبت یا منفی دوست در زندگی انسان بر کسی پوشیده نیست. مسجد بهترین مرکز دوست یابی است.

کسانی که به مسجد می روند برای بندگی خدا می روند. حیله ها و خودنمایی ها را کنار می گذارندو انسان می تواند در میان مردم مسجد، دوست خود را انتخاب کند.

ص:71

1- (1)بحار، ج 83، ص 351

اگر شخصی اهل نماز نبود، چرا با او دوست شویم؟ او که با خدا قهر است، با من نیز دوست نخواهد بود. او که الطاف خدا را فراموش می کند، خدمات مرا هم فراموش خواهد کرد. او که با مؤمنین وفادار نیست، چگونه اطمینان داری با تو وفادار بماند؟

78- نماز و انتخاب همسر

در اسلام سفارش شده که اگر کسی اهل مسجد و جماعت نیست و عملاً به عبادت و وحدت و امّت، بدون عذر پشت پا می زند، او را بایکوت کنید، او را به عنوان همسر خود انتخاب نکنید. عمل به همین دستور می تواند مساجد را پر کند، زیرا جوانان که فهمیدند رها کردن مسجد و مسلمین به قیمت طرد عملی آنان تمام می شود هرگز مساجد را رها نخواهند کرد.

79- نماز و امداد به مردم

یکی از برکات نماز به خصوص در مساجد، امدادگری است، همیشه محرومان به مساجد روانه می شدند و مشکلات خود را با مردم در میان می گذاشتند و در آن مکان مقدّس آن را حل می کردند. سابقه این کار از زمان رسول اکرم صلی الله علیه و آله بوده است و قرآن صحنه ای را نقل می کند که فقیری وارد مسجد شد و از مردم استمداد کرد. کسی به او توجّهی نکرد و فقیر با ناله به خداوند حال خود را گفت. حضرت علی علیه السلام مشغول نماز بود به

ص:72

فقیر اشاره کرد و او جلو آمد و حضرت در حال رکوع انگشتر خود

را به او داد، آیه نازل شد که: رهبر شما فقط خداوند و پیامبرش و کسانی اند که در حال رکوع انفاق و به فقرا رسیدگی می کنند.

همین که مردم آیه را شنیدند به مسجد آمدند تا ببینند این آیه درباره چه کسی نازل شده است. فهمیدند که مورد آیه شخص علی بن ابیطالب علیهما السلام است.

به هر حال، امدادرسانی به جبهه های جنگ و کمک به فقراء از مسجد و در سایه برکات نماز بوده و خواهد بود.

مسلمین از پایگاه مساجد به جبهه می رفتند، انقلاب اسلامی ایران هم از مساجد شروع شد.

اجتماع مردم در مسجد برکاتی دارد که با نوشتن چند سطر حقّ آن ادا نمی شود.

در قرآن بارها نماز و انفاق، نماز و زکات، نماز وقربانی، در کنار هم آمده و در حدیث هم می خوانیم نماز کسی که زکات ندهد قبول نیست.

در نماز باید لباس ومکان وآبی که برای غسل و وضو استفاده می شود حلال و طبق دستور اسلام باشد واگر دگمه یا نخی از لباس یا قطره ای از آبی که برای نماز مصرف می شود از طریق نامشروع تهیه شده باشد نماز باطل است.

ص:73

جالب اینکه اگر بخواهیم نماز و دعای ما قبول واقع شود باید لقمه ای را که مصرف می کنیم نیز حلال باشد.

آری همانگونه که هواپیما برای پرواز، بنزین مخصوص می خواهد، پرواز معنوی انسان نیز لقمه حلال لازم دارد.

چنانچه برای امام جماعت حالتی پیش آید که نتواند به نماز ادامه دهد، یکی از کسانی که پشت سر او در نزدیکی او هستند در همان حال امامت را به عهده می گیرد و این نشانگر آن است که برنامه های اسلامی با رفتن یک فرد نباید بهم ریزد، بلکه باید تشکیلات و نظام چنان پایه گذاری و برنامه ریزی شود که هرگاه فردی رفت نظام از هم نپاشد و تشکیلات همچنان پا بر جا باشد. مهمّ، تداوم راه است، هر چند پیشوا عذری پیدا کند.

تعاون و محبّتی که میان مسجدی هاست میان دیگران نیست.

در نظام زندگی مسجدی ها همین که یک نفر دو سه روز نیامد احوالش را می پرسند. اگر مریض است عیادتش می روند، اگر مشکلی دارد حل می کنند، مسجدی ها احساس غربت نمی کنند.

کسی که هیچ فرزند وبرادری نداشته باشد ولی سروکارش با مسجد باشد احساس می کند همه مردم برادر و فرزندش هستند.

ص:74

بارها دیده شده یک مسجدیِ ساده که از دنیا می رود مجالس او پر رونق، مغازه ها برای او بسته و تشییع جنازۀ او شلوغ و با شکوه است.

اینها نشانۀ پیوند قلبی و محبّتی است که در خانۀ خداوند با مؤمنین ایجاد می شود.

یک مسجدی در خود یک دلگرمی احساس می کند، مردم را در غم و شادی خود شریک می داند و هرگز این عواطف گرم از دوستان مسجدی را نمی توان با چیزی مقایسه کرد.

کسانی هستند که در محلهٔ خود حاضر به کار خلاف نیستند، چون مردم او و بستگانش را می شناسند، ولی اگر همین اشخاص به منطقه ناشناسی هجرت کنند، خلاف برای آنان سنگینی قبلی را ندارد.

شرکت در نماز، انسان را وابسته به مسجد و اسلام و مردم می کند و برای مسجدی سیمائی از تقوی می سازد که با این عنوان حتّی المقدور حاضر به خلاف نیست، می داند که کار خلاف، آبروی مذهبی او را می برد، لباس قدسی و محبوبیّت را از تنش بیرون می آورد، ولی افرادی که از مردم و اسلام و مسجد بریده اند، خلاف کاری برایشان خیلی سختی ندارد، او عنوان مذهبی پیدا نکرده تا غم از دست دادنش را بخورد.

ص:75

آری، کسی که لباس سفید بپوشد خودش روی زمین آلوده نمی نشیند.

84- نماز، اصلاح فرد و جامعه است

قرآن کریم در کنار اقامه نماز می فرماید: «إِنّا لا نُضِیعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِینَ» ما پاداش اصلاح طلبان را ضایع نمی کنیم.

معلوم می شود نماز اگر درست برگزار شود واحکام و شرایط ظاهری وباطنی آن مراعات شود، جامعه به طرف صلاح می رود.

نمازگزار در واقع یک نفر مصلح است.

عبادت با گوشه گیری نیست، بلکه با اصلاح جامعه است و نمازگزاران باید مفاسد را از جامعه بردارند.

85- نماز و سیاست

در روایات می خوانیم: اگر انسان تمام عمرش را به نماز مشغول باشد، آن هم در کنار کعبه در شهر مقدّس مکّه، ولی رهبری الهی را نپذیرد نمازش قبول نیست.

مشکل امروز مسلمانان آن است که نماز می خوانند ولی رهبرانشان افراد ترسو و وابسته و دست نشانده و بدون ملاک های الهی اند. با زبان از خداوند راه مستقیم می خواهند، ولی در عمل بیراهه می روند.

ص:76

86- نماز و مشورت

در سورۀ شوری که صفات مؤمنین را می شمرد می فرماید:

«وَ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ أَمْرُهُمْ شُورى بَيْنَهُمْ» کار آنان بر اساس مشورت است و اقامه نماز می کنند.

از این آیه معلوم می شود در مجلس مشورتی در هر رده ای که هستند باید نسبت به اقامه نماز حساس باشند. اگر مشورت مهم است نماز مهم تر است. اگر برای شرکت در مجلس شورا و انتخابات، این همه بودجه و سرمایه گذاری صرف پر کردن صندوق های رأی می شود باید برای پر کردن مسجد هم کمی سوز و تلاش باشد.

87- نمازجماعت در جبهه

در آیه 102 سوره نساء می خوانیم: ای پیامبر! هرگاه در میان رزمندگان بودی نماز به پا دار، ولی چون دشمن مسلّح در برابر شماست، اوّلاً همه به تو اقتدا نکنند. ثانیاً کسانی که اقتدا می کنند مسلّح باشند ورکعت دوّم را برای خودشان سریع تمام کرده وبروند جای دسته دیگر وآن دستهٔ دیگر در رکعت دوّم به تو اقتدا کنند که هم جماعت تعطیل نشود و هم از دشمن غفلت نشود و هم میان سربازان اسلام تبعیض صورت نگیرد.

مسلمانان باید در تعویض شیفت و جابه جا شدن نیروها چنان

ص:77

سریع عمل کنند که به رکعت دوّم برسند ضمناً باید سربازان قبل از نماز با وضو باشند و احکام نماز در حال جنگ را بدانند و اینکه در صحنهٔ جنگ، دو رکعتی است.

این آیه قابل تبدیل به یک فیلم نامه بسیار زیباست، که در آن اهمیّت نماز جماعت و سرعت کار و عدالت و رفع تبعیض و توجّه به خدا همراه با غفلت نکردن از دشمن مطرح است.

88- زینت مسجد

قرآن می فرماید: «اَلْمالُ وَ الْبَنُونَ زِینَةُ الْحَیاهِ الدُّنْیا» مال وفرزند زینت دنیاست. در جای دیگر می فرماید: «خُذُوا زِینَتَکُمْ عِنْدَ کُلِّ مَسْجِدٍ» هرگاه به مسجد می روید با خودتان زینت هم ببرید.

از جمع این دو آیه می فهمیم که هم فرزندان خود را با مسجد آشنا کنیم و هم مقداری پول همراه خود ببریم تا اگر فقیری تقاضا کرد، کمکش کنیم. البتّه پوشیدن لباس تمیز، استعمال بوی خوش و داشتن وقار و آرامش و انتخاب امام جماعت لایق نیز می توانند مصداق زینت باشند.

89- نماز، شرط برادری و اخوّت اسلامی

در سوره توبه بعد از معرّفی کفّار و مشرکین و نقشه های آنها می فرماید: «فَإِنْ تابُوا وَ أَقامُوا الصَّلاةَ وَ آتَوُا الزَّكاةَ فَإِخْوانُكُمْ فِی

ص:78

اَلدِّینِ» لکن اگر توبه کردند و نماز به پا داشتند و زکوه مال خود را پرداختند برادرَان دینی شما هستند.

در این آیه یکی از شرطهای برادر ایمانی شدن، اقامۀ نماز معرّفی شده است.

90- با کسی که نماز را بازی می گیرد دوستی نکنید

دو نفر از مشرکان به نام رفاعه و سوید اظهار اسلام کردند، ولی جزء منافقان شدند. بعضی از مسلمانان با آنها رفت و آمد داشتند.

آیه نازل شد:

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لا تَتَّخِذُوا الَّذِینَ اتَّخَذُوا دِینَکُمْ هُزُواً وَ لَعِباً ...

أَوْلِیاءَ ... إِذا نادَیْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ اتَّخَذُوها هُزُواً وَ لَعِباً»2

ای مؤمنین! کسانی که دین شما را به بازی گرفته اند، دوست خود قرار ندهید، آنان که چون شما ندای نماز (اذان) سر می دهید آن را به بازی می گیرند.

در این دو آیه، ابتدا می فرماید: آنان دین شما را به بازی می گیرند. سپس می فرماید: آنان اذان را به بازی می گیرند. پس معلوم می شود که اذان و نماز عُصاره و چهرهٔ دین است.

ص:79

91- تارک نماز نباید محبوب باشد

«رَبَّنا لِيُقِيمُوا الصَّلاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النّاسِ تَهْوِی إِلَيْهِمْ»

حضرت ابراهیم می گوید: پروردگارا! ذریّه ام را در این منطقه کوهستانی و بی آب و گیاه سکونت داده ام برای نماز، پس قلوب مردم را به سوی آنها سوق بده.

آری کسانی که برای اقامه نماز به هر سوی و دیاری هجرت کرده و از هر گونه سختی استقبال می کنند، خداوند شکور از زحمات آنان تشکّر می کند ودلهای مردم را به سوی آنها گرایش می دهد. امّا کسانی که برای اقامه نماز حرکتی نمی کنند حتّی اگر از نسل ابراهیم باشند، سزاوار جلب قلوب مردم نیستند.

92- هیچ عملی در تاریخ این همه گواه وشاهد نداشته

شخص رسول اکرم و ائمه معصومین علیهم السلام و تمام اصحاب و یاران و تمام مؤمنین و مسلمین، بر فراز تمام مناره ها، بام ها، مسجدها، خانه ها، مدارس، رادیوها، تلویزیون ها، قارّه ها، شهرها، روستاها، مردها و زن ها، پیرها و جوان ها و هر کس در طول تاریخ اسلام اذان و اقامه ای گفته شهادت داده که نماز بهترین عمل است: «حیّ علی خیرالعمل»

هیچ کار خیری این همه گواه و حلقوم و ناله فریاد برای بهترین

ص:80

بودنش بکار نرفته است، همه گواهی داده اند که نماز رستگاری است.
«حیّ علی الفلاح»

قرآن می فرماید: «اِجْعَلُوا بُیُوتَکُمْ قِبْلَةً وَ أَقِیمُوا الصَّلاةَ»

به موسی وهارون گفتیم مشکل مسکن بنی اسرائیل را حل کنید و برای قوم خود خانه قرار دهید. آنها را از پراکندگی و زندگی طفیلی نجات دهید تا با خانه دار شدن احساس دفاع از وطن هم در آنها زنده شود، لکن در نقشهٔ شهرسازی، خانه هایتان را به سوی قبله قرار دهید تا بتوانید بدون مشکل اقامه نماز کنید.

در ایران بعضی از شهرهایی که مهندس آن شیخ بهایی بوده کوچه ها و خیابان ها طوری است که قبله ها مستقیم و بدون انحراف قرار گرفته است.

(البتّه معنای دیگری هم برای قبله در این آیه شده، ولی با توجّه به جمله «أَقِیمُوا الصَّلاةَ» همین معنا بهتر است).

94- حمایت الهی از نمازگزاران

اشراف قریش به رسول اکرم صلی الله علیه و آله پیشنهاد کردند که مسلمانان پابرهنه را از دور خود بران تا ما دور تو جمع شویم. آیه نازل شد:

«وَ اصْبِرْ نَفْسَکَ مَعَ الَّذِینَ یَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَداهِ وَ الْعَشِیِّ»

ص:81

ای پیامبر! با کسانی باش که صبح و عصر خدا را می خوانند.

امام صادق علیه السلام فرمود: یعنی کسانی که اهل نمازنند.

95- نماز و قرآن

زنده شدن نماز، سبب زنده شدن قرآن است، زیرا هر نمازگزار مجبور است که در نمازهای هفده رکعتی خود روزی ده بار سوره حمد را بخواند و بدنبال آن یکی دیگر از سوره های قرآن را.

طبیعی است تلاوت دو سوره از قرآن در هر رکعت، مانع به فراموشی سپرده شدن قرآن در جامعه می گردد.

به علاوه قرآن و نماز بارها در کنار هم آمده اند:

«یَتْلُونَ کِتابَ اللّهِ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ»

کسانی که قرآن تلاوت می کنند و نماز به پا می دارند.

«یُمَسِّکُونَ بِالْکِتابِ وَ أَقامُوا الصَّلاةَ»

کسانی که به قرآن تمسّک کرده و نماز به پا می دارند.

قرآن مارا به نمازدعوت می کند ونماز ما رابا قرآن آشنا می سازد.

96- نماز، شباهتی است با فرشتگان

نام یکی از سوره های قرآن، «صافّات» است. خداوند در اوّلین آیه آن به فرشتگانی که در صفّ هستند سوگند یاد می کند. در چند

ص:82

جای دیگر نیز، قرآن از صفوف فرشتگان و آماده اطاعت بودن آنها سخن به میان آورده است.

نام یکی دیگر از سوره های قرآن، «صَف» می باشد که در آن هم از رزمندگانی که با صفوف فشرده در راه خداوند جهاد می کنند ستایش شده است. این دو واژۀ «صَف» و «صافّات» که نام دو سوره است نشانه توجّهی است که قرآن به نظم و انضباط دارد.

نمازگزار نیز در صفوف جماعت شباهتی با فرشتگانی پیدا می کند که در صفوف بسیار بزرگ قرار دارند.

97- نماز در سراسر قرآن

در بزرگ ترین سورهٔ قرآن که سوره بقره است، سخن از نماز است «یُقِیمُونَ الصَّلاةَ» متّقین نماز به پا می دارند.

در کوچک ترین سورهٔ قرآن نیز از نماز یاد شده است «فَصَلِّ لِرَبِّکَ وَ انْحَرْ» اکنون که ما به تو کوثر و خیر زیاد دادیم پس برای پروردگارت نماز بخوان و شتری نحر نما.

هم در اوّلین سوره ای که نازل شد نماز است و هم در آخرین سورهٔ قرآن نماز مطرح است.

98- نماز همراه با تمام عبادات

نماز همراه با روزه آمده است:

«وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَ الصَّلاهِ» از صبر و نماز امداد بگیرید. در

ص:83

تفاسیر مراد از صبر را روزه دانسته اند.

نماز همراه با زکات: «یُقِیمُونَ الصَّلاهَ وَ یُؤْتُونَ الزَّکاهَ»

نماز همراه با حج: «وَ اتَّخِذُوا مِنْ مَقامِ إِبْراهِیمَ مُصَلًّی»

نماز همراه با جهاد: «وَ إِذا کُنْتَ فِیهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلاهَ» امام حسین علیه السلام ظهر عاشورا نماز خواند و در سیمای رزمندگان در قرآن جمله «اَلْعابِدُونَ الْحامِدُونَ»را می خوانیم.

نماز همراه با امر به معروف: لقمان به فرزندش می گوید: «یا بُنَیَّ أَقِمِ الصَّلاهَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَ انْهَ عَنِ الْمُنْکَرِ»

نماز همراه با عدالت اجتماعی: «أَمَرَ رَبِّی بِالْقِسْطِ وَ أَقِیمُوا وُجُوهَکُمْ عِنْدَ کُلِّ مَسْجِدٍ»

نماز همراه با تلاوت قرآن: «یَتْلُونَ کِتابَ اللّهِ وَ أَقامُوا الصَّلاهَ»

نماز همراه با مشورت: «وَ أَمْرُهُمْ شُوری بَیْنَهُمْ وَ أَقامُوا الصَّلاهَ»

99- نماز و رحمت

در نماز کمتر کلمه ای به اندازه واژه «رحمت» بکار رفته است. در

ص:84

آغاز سوره حمد و سوره پس از آن می گوئیم: «بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمنِ الرَّحِیمِ» ، بعد از «اَلْحَمْدُ لِلّهِ رَبِّ الْعالَمِینَ» می گوئیم: «اَلرَّحْمنِ الرَّحِیمِ» ، پس در هر رکعت سه بار عبارت «اَلرَّحْمنِ الرَّحِیمِ» را بکار می بریم که در واقع شش بار کلمۀ رحمت را تکرار کرده ایم و در هفده رکعت نماز، ده رکعت آن را با حمد و سوره می خوانیم که مجموعاً شصت مرتبه می شود.

تکرار لغت «رحمت» هر روز شصت مرتبه اگر با توجّه و حضور قلب باشد، در فرد و جامعه، رحمت انسان ها را به جوش می آورد و اگر رحمت به جوش آمد کمک ها، محبّت ها، تعاون ها، خیرخواهی ها و عفو و گذشت ها ثمره آن خواهد بود و مردمی که تعاون و رحمت در میانشان زنده باشد قابلیّت دریافت رحمت های ویژه ای را خواهند داشت.

در نماز از غضب شدگان و گمراهان برائت می جوئیم و می گوئیم:

«غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لاَ الضّالِّينَ»

در قرآن افراد واقوامی مورد غضب قرار گرفته اند: فرعون ها، قارون ها، ابولهب ها، منافقان، علمای بی عمل، یهودیان رباخوار و تن پرور که دنباله رو دانشمندان دنیاپرست و قانون تراش رفته اند.

دربارۀ این گروه ها، کلمه غضب و لعنت بکار رفته است و گروه ها و افرادی گمراه شناخته شده اند، گرچه خداوند در دنیا آنان را گرفتار قهر خودش نکرده باشد.

ص:85

در رکوع و سجود، با گفتن سه بار «سبحان اللّه» یا یک بار «سبحان ربّی الاعلی و بحمده» در سجده یا «سبحان ربّی العظیم و بحمده» در رکوع خداوند را تسبیح می کنیم.

بگذار لااقل از ذرّات خاک، شن، جمادات، گیاهان و ستارگان عقب نباشیم. اگر به گفته قرآن همه چیز در حال تسبیح است چرا ما نباشیم؟! «یُسَبِّحُ لِلّهِ ما فِی السَّماواتِ وَ ما فِی الْأَرْضِ»

تسبیح گوی او نه بنی آدمند و بسهر بلبلی که زمزمه بر شاخسار کرد.

ذرات هستی، تسبیح خدا می کنند گرچه به گفته قرآن ما تسبیح آنها را نمی فهمیم.

در قرآن می خوانیم که هُدهُد نزد سلیمان آمد و از خورشید - پرستی مردم منطقه ای که رهبری آنها را زنی به عهده داشت ناله کرد! اگر هُدهُد توحید و شرک را می فهمد و بدی آن را درک می کند و زن و مرد را تشخیص می دهد و گزارش آن را به حضرت سلیمان می دهد، چه مانعی دارد سبحان اللّه هم بگوید؟ مگر قرآن نمی گوید: مورچه ای به باقی مورچگان گفت: به لانه های خود بروید که این سلیمان و لشکر او هستند که شما را ناآگاه پایمال می کنند. چه مانعی دارد مورچه ای که نام افراد را

می داند سبحان اللّه هم بگوید.

102- یکی از نام های نماز قرآن است

در آیۀ 78 سورۀ اسراء که به زمان نماز اشاره کرده، می فرماید:

«أَقِمِ الصَّلاةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ إِلى غَسَقِ اللَّيْلِ وَ قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كانَ مَشْهُوداً» از اوّل ظهر تا نیمه شب(1) چهار نماز ظهر وعصر ومغرب و عشا باید خوانده شود و مراد از «قُرْآنَ الْفَجْرِ» همان نماز فجر است که به گفته روایات، فرشتگان شب و روز بر انجام آن شهادت می دهند. در این آیه به جای «صَلاةِ الْفَجْرِ» عبارت «قُرْآنَ الْفَجْرِ» آمده است.

«یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا إِذا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَکُمْ وَ أَیْدِیَکُمْ إِلَی الْمَرافِقِ وَ امْسَحُوا بِرُؤُسِکُمْ وَ أَرْجُلَکُمْ إِلَی الْکَعْبَیْنِ ...

ما یُرِیدُ اللّهُ لِیَجْعَلَ عَلَیْکُمْ مِنْ حَرَجٍ وَ لکِنْ یُرِیدُ لِیُطَهِّرَکُمْ وَ لِیُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَیْکُمْ لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ»

قرآن برای وضو وغسل وتیممّ آثاری را بیان کرده است:

1 - «لِیُطَهِّرَکُمْ» تا شما را پاک کند.

1- دلوک خورشید، یعنی اوّل ظهر که خورشید به سمت غرب مایل می شود و «غَسَقِ اللَّیْلِ» یعنی نیمه شب

2 - «لِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ» تا خداوند نعمتش را بر شما تمام کند.

3 - لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ تا شما شکرگزار شوید.

4 - «وَ اللّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ» خداوند پاکان را دوست دارد.

اگر پاکی ظاهری این همه آثار دارد، پاکی دل از نفاق، ریا، شرک، شک، بخل، حرص وسایر آفات چه آثاری خواهد داشت.

پاکی معنوی به قدری ارزش دارد که خداوند از کسانی که دوست دارند پاک باشند ستایش کرده و می فرماید در مسجدی نماز بخوانید که در آن مردانی هستند که دوست دارند پاک باشند.

«فِيهِ رِجالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا»

104- نماز همتای رهبری است

در قرآن دوبار کلمه «وَ مِنْ ذُرِّیَّتِی» بکار رفته است که هر دوبار از زبان مبارک حضرت ابراهیم است.

یک بار زمانی که بعد از آزمایشات بسیار سنگین از طرف خداوند به مقام رهبری رسید، فوراً از خدا خواست که ذریّه من هم رهبر شوند. ولی در جواب شنید ظالم رهبر نمی شود (اگر از ذریه تو ظلمی سر زند رهبر نخواهد شد) بار دیگر در دعائی که برای اقامه نماز داشت فرمود: «وَ مِنْ ذُرِّیَّتِی» یعنی خداوندا ذریّه و نسل مرا نیز از بر پا کننده گان نماز قرار بده. بنابراین مقام نماز در

نزد ابراهیم مثل مقام رهبری و همتای آن است.

105- نماز و لباس

در روایات اسلامی می خوانیم که امامان ما برای نماز لباس مخصوص داشتند، لباس شرفیابی به حضور خداوند، بخصوص نماز عید و جمعه را با لباس مخصوص برگزار می کردند. در نماز باران سفارش شده که امام جماعت لباس خود را وارونه بپوشد تا نشانهٔ تذلّل وخشوع بیشتری باشد.

این دستورها نشان می دهد که نماز یک سری آداب و تشریفات مخصوص به خود دارد. نماز یک پرواز معنوی است که بدون آمادگی های همه جانبه امکان ندارد، تمام آداب وشرایط و احکام نماز را می توان نشانهٔ اهمیّت آن دانست وآن را به یک آداب رسمی همراه با تشریفات ویژه تشبیه کرد.

امام رضا علیه السلام لباسی را که در آن یک میلیون رکعت نماز خوانده بودند به «دعبل» شاعر انقلابی که بیست سال فراری دستگاه بنی عباس بود ودر سن حدود 90 سالگی بعد از نماز صبح شهید شد، جایزه دادند ومردم شهرستان قم برای خریدا آن لباس پول ها دادند، ولی دعبل آن را نفروخت.

علاوه بر دعاهایی که در قنوت می خوانیم، هر نمازگزار با گفتن

ص:89

جمله «اِهْدِنَا الصِّراطَ الْمُسْتَقِيمَ» از خداوند بهترین نعمت ها را که نعمت هدایت است می خواهد. هم قبل از شروع به نماز یک سری دعا وارد شده وهم در تعقیب نماز. به هر حال هر کس نماز بخواند، اهل دعا ونیایش هم می شود.

البتّه دعا کردن هم آدابی دارد، اوّل باید از خداوند متعال تمجید کرد، بعد گوشه ای از نعمت های او بخصوص نعمت معرفت و اسلام و عقل و علم و ولایت و قرآن را نام برد و از او تشکّر کرد، بر پیامبرش صلوات فرستاد و بعد بدون آن که کسی بفهمد، یادی از خطاهای خود کرد و از او عذر خواست، بعد صلوات فرستاد و دعا کرد آن هم دعا به همه مردم و والدین و کسانی که بر ما حقّ دارند.

نماز نیز آمیخته ای از توصیف وحمد خدا وبیان نعمت های او و طلب هدایت و رحمت اوست و با «دعا» پیوندی عمیق دارد.

107- نماز و جایگاه خاص آن در میان عبادات

در آیه 162 سوره نساء، خداوند برای دانشمندان واقعی، سه ویژگیِ نماز، زکات و ایمان به خدا را مطرح می کند، امّا هنگام نام بردن از این عناوین، عنوانِ نمازگزار را در قالب مخصوص بیان می کند و می فرماید:

«اَلرّاسِخُونَ فِی الْعِلْمِ...»

«اَلْمُقِیمِینَ الصَّلاةَ»

ص:90

«اَلْمُؤْتُونَ الزَّكاةَ»

«اَلْمُؤْمِنُونَ بِاللّهِ»

اگر به این چهار کلمه نگاه کنید، می بینید بیان نماز تفاوت دارد، باید بگوید: «والمقیمون» تا با «راسخون» و «مؤمنون» همسان باشد، ولی «مقیمین» گفته یعنی قصد مخصوص برای نماز دارم.

همچنین حضرت ابراهیم می گوید:

«إِنَّ صَلاتِی وَ نُسُکِی» با اینکه کلمه «نُسُک» به معنای عبادت است و شامل نماز هم می شود، ولی نام نماز را مخصوصاً جداگانه می برد تا اهمیّتش را برساند.

در آیه 73 سوره انبیاء می خوانیم:

«أَوْحَیْنا إِلَیْهِمْ فِعْلَ الْخَیْراتِ وَ إِقامَ الصَّلاهِ» ما به انبیا کارهای خوب و بر پا داشتن نماز را وحی کردیم و با اینکه نماز نیز جزء کارهای خوب است، امّا نام آن جداگانه در کنار خیرات برده شده و این توجّه قرآن بخاطر اهمیّت نماز است.

108- نماز خاشعانه اوّلین شرط ایمان

«قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ اَلَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ خاشِعُونَ»

قطعاً مؤمنین رستگارند آنها کسانی هستند که در نمازشان خشوع دارند.

ص:91

ناگفته نماند که در مکتب انبیا، رستگاری حتمی از معنویّت است، ولی در مکتب طاغوت ها رستگاری حتمی از زور وقدرت است.

فرعون فریاد می زد که «قَدْ أَفْلَحَ الْیَوْمَ مَنِ اسْتَعْلی»

امروز هر که پیروز شود او رستگار خواهد بود.

به هر حال هر کسی هر نوع کار خیر و خدمت به مردم انجام دهد، ولی نسبت به نماز کوتاهی کند رستگار نخواهد بود.

قرآن از منافقین چنین یاد می کند که آنها با کسالت نماز می خوانند، نه عاشقانه:

«وَ إِذا قامُوا إِلَی الصَّلاهِ قامُوا کُسالی»

همچنین در آیهٔ 54 سوره توبه از انفاق بدون عشق به شدّت انتقاد شده است:

«لا یَأْتُونَ الصَّلاهَ إِلاّ وَ هُمْ کُسالی وَ لا یُنْفِقُونَ إِلاّ وَ هُمْ کارِهُونَ» دلیل آن هم روشن است: هدف از عبادت و انفاق رشد معنوی است و شرط تحصیل آن علاقه است.

بعضی نماز را با خشوع می خوانند: «اَلَّذِینَ هُمْ فِی صَلاتِهِمْ

ص:92

خاشِعُونَ»خشوع، ادب جسمی و روحی است.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله دید که شخصی در حال نماز با ریش خود بازی می کند، فرمودند: اگر او روح خشوع داشت، هرگز این کار را نمی کرد.(1)

بعضی نسبت به نماز مراقبند: «وَ هُمْ عَلی صَلاتِهِمْ یُحافِظُونَ»

بعضی کار را به خاطر نماز رها می کنند: «رِجالٌ لا تُلْهِیهِمْ تِجارَهٌ وَ لا بَیْعٌ عَنْ ذِکْرِ اللّهِ» نه تجارت دائمی و نه بیع موقّت، مانع آنها از ذکر خدا نیست.

بعضی با نشاط به سوی نماز حرکت می کنند: «فَاسْعَوْا إِلی ذِکْرِ اللّهِ»

بعضی بهترین لباس را برای نماز می پوشند: «خُذُوا زِینَتَکُمْ عِنْدَ کُلِّ مَسْجِدٍ»

بعضی عشق ثابتی نسبت به نماز دارند: «اَلَّذِینَ هُمْ عَلی صَلاتِهِمْ دائِمُونَ»

1- (2) تفسیر صافی

امام باقر علیه السلام فرمود: مراد دوام بر نمازهای مستحبّی است.

چنانکه مراد از «عَلی صَلاتِهِمْ یُحافِظُونَ» حفاظت بر نمازهای واجب است که با شرائط انجام گیرد.

بعضی برای نماز سحرخیزی دارند: «فَتَهَجَّدْ بِهِ نافِلَةً لَکَ»

در این آیه، خطاب به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است که: پاسی از شب را از خواب برخیز وقرآن بخوان. مفسّران اسلامی این تعبیر را اشاره به نماز شب دانسته اند.

بعضی شب را با نماز، صبح می کنند: «یَبِیتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّداً وَ قِیاماً»

و بعضی سجده ای همراه با اشک دارند: «سُجَّداً وَ بُکِیًّا»

(خدایا! شرمنده ام که این مراحل را می نویسم، ولی خودم یکی از این مراحل را طی نکرده ام).

ای خواننده عزیز! تو به من کاری نداشته باش.

111- نماز با ما سخن می گوید

طبق آیات وروایات، کارهای انسان در برزخ وقیامت در برابر او مجسّم می شود. کار خوب در قالب نیکو و کار زشت در قالب زشت. زشتی و زیبایی کارها بدست خود ماست.

در روایات می خوانیم نماز خوب را فرشته در قیافه زیبا بالا می برد و نماز می گوید: «حفظک اللّه کما حفظتنی» خدا ترا حفظ کند همان گونه که تو مرا حفظ کردی. ولی نمازی که با شرائط و دستوراتش اقامه نشود، فرشتهٔ آن را به صورت تاریک بالا

ص:94

می برد و نماز می گوید: «ضیّعک اللّه کما ضیّعتنی» خداوند تو را ضایع کند، همان گونه که تو مرا ضایع کردی.(1)

112- نماز تمام دین است

تمام دین در نماز است و نماز در تمام دین جریان دارد:

اصول دین (توحید، نبوّت و معاد) در نماز است.

روزه در نماز است. (ترک خوردن وآشامیدن برخی امور دیگر)

نماز در حج است، (نماز طواف ونماز نساء) وکعبه، قبلۀ نماز.

نماز در جهاد است. (نماز خوف)

خمس و زکات مقدّمه نماز است.

نماز، بهترین امر به معروف و نهی از منکر است.

نماز، ملاک قبولی تمام اعمال و ولایت شرط قبولی نماز است، پس تولّی و تبرّی شرط قبولی تمام اعمال است.

قرآن، در نماز و نماز، در قرآن است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله حضرت علی علیه السلام را به عنوان نماینده خود به سوی یمن فرستاد. هنگام عزیمت، حضرت پرسید: نحوهٔ نماز من با مردم چگونه باشد؟

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: با مردم به گونه ای نماز بخوان که

ص:95

1- (1) اسرارالصلوه امام خمینی، ص 6-8

ضعیف ترین آنها بتواند با تو همراه باشد وبرآنان رحمت آر.(1)

(قنوت ورکوع و سجده های طولانی برمردم فشار است)

114- سبک شمردن نماز

فاطمه زهرا علیها السلام از پدرش رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که هر کس نماز را سبک شمارد، در دنیا و در قبر وبرزخ و در قیامت، به پانزده بلا گرفتار می شود از قبیل:

1 - برکت از عمر و مال او برداشته می شود.

2 - نورانیت صالحان را از دست می دهد و کارهایش بی پاداش می ماند.

3 - نه دعایش مستجاب می شود و نه مشمول دعای خوبان می شود.

4 - لحظهٔ مرگ با عطش و گرسنگی و ذلیلانه می میرد.

5 - انواع فشارها وبلاها در قبر وبرزخ نصیبش می شود.

6 - در قیامت حساب و عذاب سخت داشته و از لطف خداوند محروم است.(2)

1- (1). نهج البلاغه، نامه 53
2- (2) بحار، ج 83، ص 21

درباره مرکز

بسمه تعالی
هَلْ يَسْتَوِی الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
آیا کسانی که میدانند و کسانی که نمیدانند یکسانند ؟
سوره زمر/ 9

مقدمه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال 1385 هـ .ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:
موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:
1.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
2.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
3.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
4.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
5.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
6.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:
1.عمل بر مبنای مجوز های قانونی
2.ارتباط با مراکز هم سو
3.پرهیز از موازی کاری
4.صرفا ارائه محتوای علمی
5.ذکر منابع نشر
بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :
1.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
2.برگزاری مسابقات کتابخوانی
3.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...
4.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
5.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
6.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...
7.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
8.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...
9.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
10.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
11. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در 8 فرمت جهانی:
JAVA.1
ANDROID.2
EPUB.3
CHM.4
PDF.5
HTML.6
CHM.7
GHB.8
و 4 عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :
ANDROID.1
IOS.2

WINDOWS PHONE.3
WINDOWS.4
به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .
درپایان :
از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک 129/34- طبقه اول
وب سایت: www.ghbook.ir
ایمیل: Info@ghbook.ir
تلفن دفتر مرکزی: 03134490125
دفتر تهران: 88318722 ـ 021
بازرگانی و فروش: 09132000109
امور کاربران: 09132000109